

Utdrag av Charles Pallisers

*THE QUINCUNX*

Oversatt og kommentert av Eirik Reneaud Torsteinson



ENG4490: Masteroppgave i litterær oversettelse fra engelsk til norsk

Institutt for litteratur, områdestudier og europeiske språk

Det humanistiske fakultet

Universitetet i Oslo

Våren 2014

## **Takk til:**

En stor takk til min veileder Ragnhild Eikli, for hennes tålmodighet og gode lynne, for kloke forslag og tips, og ikke minst for å ha oppmuntret meg gjennom hele skriveprosessen.

Jeg vil også takke familien for uvurderlig hjelp i form av innspill, korrekturlesning, og forslag når spesielt vanskelige ord har truet med hodepine. Takk, Benedicte, for støtten, for oppmuntringen og for å holde ut mine lange skrivedager og netter. Takk Bjarne, Cecilie og Karin for gode forslag, for korrektur og språkvask. Det har vært uvurderlig hjelp.

## **Innholdsfortegnelse**

<b>The Quincunx</b>	4
<b>1. Om roman og forfatter.</b>	28
<b>2. Handlingsreferat av The Quincunx.</b>	30
<b>3. Valg av kapitler</b>	32
<b>4. Kulturell og temporal avstand mellom kildetekst og måltekst.</b>	33
4.1 Litterær oversetterteoretisk kontekst	33
4.2 Valg av hovedstil: kulturspesifikke ord og fenomener	35
4.3 Høflige tiltaleformer	39
<b>5. Språklige utfordringer</b>	40
5.1 Oversettelse av tittel	40
5.2 Oversettelse av dialekt og ulike stilnivåer	40
5.2.1 Oversettelse av navn	41
5.2.2 Dialektspesifikke eksempler	42
5.2.3 Eksempler på rim og alliterasjon	47
5.3 Idiomer	49
5.4 Syntaks	51
5.5 Flertydighet	55
<b>6. Konklusjon</b>	59
<b>7. Litteraturliste</b>	60
<b>Vedlegg</b>	

## Bok I

### *En Klok Gutt*

#### Kapittel 1

Det må ha vært sent på høsten det året, og antagelig var det nærmere kveldstid, av hensyn til diskresjon. Og likevel burde et møte mellom to lærde herrer som representerer hver sin gren innen jussen, vitterlig ikke ha behov for å holdes skjult.

La oss så forestille oss hvordan Lov kan ha ventet på Sedvane.

Lov, legemliggjort i form av en kortvokst, blek herre på omkring førti med et stort hode, nærmer seg et bestemt hus i en gate nær Lincoln's Inn Fields, går opp noen trappetrinn og ringer på. Døren åpnes raskt av en ung kontorist. Den besøkende går inn; hatt, ytterfrakk og hansker blir tatt hånd om, og han blir vist til et lite, mørkt rom bakerst i huset. Der ser han en skikkelse som sitter ved et lite bord innerst i rommet. Kontoristen trekker seg lydløst tilbake. Herren som allerede sitter der, reiser seg med et nesten umerkelig bukk og viser til en stol overfor ham, ved siden av peisen. Den nyankomne setter seg ned, mens den eldre mannen finner tilbake til sin egen stol og lar blikket hvile på gjesten. Sedvane er femten år eldre, med rødmusset hud, en hovmodig nese og et ansikt som ikke blir mindre iøynefallende av et par svarte buskete øyenbryn.

Det er stille en lang stund, og til sist kremter den nyankomne: «Det har vært en ære, sir, å motta og følge Deres anmodning.»

Det er et anstrøk av høflig nysgjerrighet i denne bemerkningen, men Sedvane later ikke til å ha lagt merke til det, for han fortsetter å iaktta sin gjest.

Etter enda et minutt spør Lov nervøst: «Kan jeg få spørre om hvordan jeg kan stå til tjeneste?»

«Tok De forholdsreglene jeg ba om?» spør verten.

«Det gjorde jeg. Jeg er sikker på at ingen fulgte etter meg hit.»

«Bra. Da har vårt møte sannsynligvis gått ubemerket hen for en tredje part.»

«Et tredje part? Kjære Dem, nå blir jeg nysgjerrig. Hvem sikter De til?»

«Det er jeg som stiller spørsmålene,» svarer den andre herren, med et knapt hørbart trykk på pronomenet.

Gjesten rødmer.

Den eldre herren tar noe ut av lommen og sier: «De har en klient hvis navn jeg har skrevet ned på dette arket, og som jeg nå ber Dem om å være så vennlig å lese.» Han holder det frem et kort øyeblikk, og når Lov har sett på det og nikket bekreftende, legger han det bort: «Godt. Da vil jeg gå rett på sak: Dokumentet Deres klient er i besittelse av kan potensielt gjøre ubotelig skade på interessene til parten jeg har den ære av å representere, og på bakgrunn av dette...»

Han avbryter seg selv, for i Lovs ansikt er det et uttrykk av tydelig forundring: «Kjære Dem, jeg kan forsikre Dem om at jeg ikke kjenner til noe slikt dokument.»

«Nå, nå. For kun to uker siden sendte Deres klient en kopi av det til oss med krav om penger, og oppga Deres navn for korrespondanse.»

«Det får så være ... det jeg mener å si er at jeg er sikker på at det er slik hvis De sier det. Men jeg ber Dem om å forstå at jeg utelukkende er et mellomledd i denne transaksjonen.»

«Hva mener De?»

«At jeg bare videresender brev adressert til meg i min klients navn. Jeg vet like lite om denne personens anliggender som et postbud om innholdet i brevene han tar imot og leverer.»

Den andre ser på ham og sier: «Jeg er villig til å gå med på at det kanskje er tilfellet.» Den yngre herren smiler, men de neste ordene forandrer uttrykket hans: «Fortell meg da hvor Deres klient oppholder seg.»

«Kjære Dem, det kan jeg ikke.»

«Unnskyld meg, jeg glemmer å ære min del av handelen,» sier den eldre herren og tar frem fra lommen noe som knitrer idet han legger det på bordet.

Lov bøyer seg lett frem for å se på det. Det er visselig et uttrykk av lengsel i blikket. Så sier han: «Jeg kan forsikre Dem, sir, at det er umulig for meg å etterkomme Deres ønske.»

«Åh-hå!» utbryter den eldre herren. «Så De prøver å kjøpslå med meg, kanskje? Jeg advarer Dem mot å finne på noe sånt, ellers vil De oppdage at jeg er fullt i stand til å overbevise Dem på annet vis.»

«Nei, virkelig ikke sir,» stotrer den andre. «De misforstår aldeles hva jeg mener. Deres sjenerøsitet er overveldende, og jeg skulle bare ønske jeg hadde fortjent den. Likevel er det helt umulig for meg å hjelpe Dem.»

«Jeg råder Dem til å ikke prøve Dem på spill med meg, unge mann,» sier den andre med rå forakt i stemmen. «Jeg har forhørt meg nok om Dem til å vite hvor grunne Deres moralske skrupler er. Jeg har «røket Dem ut» – er det ikke slik det sies i Deres klienters sjargong?»

Den andre herren blekner. Han skal til å reise seg fra stolen, men øynene hans dveler ved tingen på bordet, og han forblir sittende.

Sedvane fortsetter: «Ønsker De å se listen – eller skulle jeg kanskje si, kalenderen – over aktiviteter som jeg vet De er innblandet i?»

Da Lov ikke svarer, fortsetter Sedvane: «Litt handel med tvilsomme verdipapirer, noe mer utpressing av debitorer, og en god del ulovlig vitnepåvirkning? Er det ikke riktig?»

Den andre herren svarer med verdighet: «De har misforstått meg, sir. Jeg mente utelukkende å si at jeg ikke besitter de opplysninger De er ute etter. Hvis jeg hadde hatt dem, skulle jeg mer enn gjerne gitt disse til Dem.»

«Tar De meg for en tåpe? Hvordan kommuniserer De da med Deres klient?»

«Gjennom en tredje person som jeg videresender min klients korrespondanse til.»

«Det var bedre,» knurrer den andre. «Hvem?»

«En meget høyt aktet herre som i noen år nå har trukket seg tilbake fra mitt område av vår profesjon.»

«Meget interessant. Vær nå vennlig og skriv ned herrens navn og adresse, for jeg kjenner ham ikke igjen, selv om Deres område av profesjonen knapt kan sies å bugne av herrer som passer til den beskrivelsen.»

Den andre ler kort og gledesløst. Så tar han frem en notatbok, skriver ned ”Martin Fortisquince, Fullmektig, Golden Square 27”, river ut arket og gir det til den andre herren.

Sedvane tar papiret fra ham, og uten å se på det sier han brått: «I tilfelle jeg må snakke med Dem igjen, vil vi kommunisere på samme vis som vi har gjort hittil.» Han drar lett i en klokkestreng som henger skjult ved siden av stolen.

Lov reiser seg fra stolen med øynene festet på tingen på bordet. Sedvane ser dette og skyver den skjodesløst mot ham, som raskt putter den i lommen. Idet døren går opp og kontoristen kommer inn igjen, rekker Lov usikkert hånden frem mot verten. Han virker derimot ikke til å ha lagt merke til gesten, og Lov stikker hånden raskt tilbake i lommen. Kontoristen viser ham til døren, gir ham tilbake hatten, ytterfrakken og hanskene, og like etter befinner han seg igjen ute i Cursitor Street. Han haster av gårde mens han nå og da ser seg nervøst tilbake. Da

han har rundet flere gatehjørner går han inn i et stille portrom og trekker pakken ut av lommen. Forsiktig teller han over innholdet, teller på nytt, legger så pakken tilbake i lommen og går ut igjen, nå mye roligere.

## Kapittel 2

Huset vårt, hagen, landsbyen og et par kilometer av det omkringliggende landskapet – dette var min verden, for det var alt jeg kjente til, frem til den siste sommeren da en ny verden åpenbarte seg for meg i Hougham. Og nå som jeg maner frem et bilde for ferden jeg har lagt ut på, husker jeg en vidunderlig ettermiddag den sommeren da jeg – fremdeles uvitende om at jeg snart skulle dra – rømte fra det fangenskapet jeg lenge hadde utholdt, henrykt, ikke så mye over den nyvunne friheten som det at jeg hadde stjålet den, der jeg lå på bredden av bekken som rant gjennom Mortseyskogen og videre inn i det forbudte landet mot nord.

Uten tanke på grunnen til at jeg rømte eller de dyrebare minuttene som gled forbi, skuet jeg henført ned i det krystallklare dypet. For der skimtet jeg merkverdige vesener som drev så hastig forbi når jeg kikket ned på dem at jeg undret på om de bare var skygger – resultater av sollyset som skinte gjennom vannet på alger og den flekkede bunnen med småstein, som forsvant så snart jeg beveget hodet. Og i et forsøk på å se mer, pirket jeg vekk alger og småstein med en pinne, bare for å se en mørk sky virvle opp og tåkelegge alt. Selv om hukommelsen er for meg som den klare lille bekken, har jeg likevel satt meg fore å gå gjennom erindringene mine. Og nå som jeg griper etter mine første minner, ser jeg bare solen, den varme brisen og hagen. Jeg kan ikke huske noe mørke eller skygger for solen eller tåke fra min tidligste barndom, da småhusene sist i landsbyen markerte de ytterste grenser for min verden.

Kan hende er vi bare klar over varmen, dagslyset og solen når vi er i vår lykkeligste alder, og dersom det er øyeblikk med mørke og kulde vil disse passere som en drømmeløs slummer uten å etterlate seg spor. Eller det kan være at det er det første møtet med kulde og mørke som vekker oss fra vår tidligste søvn.

Det første øyeblikket som skiller seg fra det som hadde gått forut, skjer sent på en ettermiddag med skyfritt solskinn, idet skyggene begynte å bli lange. Jeg var trett etter å ha lekt, og drev nå og svingte meg på grinden som sperret stien som gikk langs hagen. Fra den øverste gressplen bak huset hvor vi var nå, fortsatte en rekke gressterrasser nedover, forbundet med en grussti og trapper, og omringet av en høy mur med aprikostrær i espalier. På hver terrasse strakte

valnøtt- og morbærtrærne sine lange tynne armer beskyttende rundt de omkringliggende blomsterbedene; i ett av bedene, et stykke nedenfor oss, arbeidet herr Pimlott. Nederst i hagen, nesten ute av syne, lå villniset av forkrøplede trær og tette busker som vi kalte for «Villmarken».

Jeg husker følelsen av den ru porten, der jeg holdt godt om toppen av den, så jeg kunne holde balansen i hver sving. Metallpiggene var varme i solen, og rusten og den sorte malingen flasset av på fingrene. Med føttene godt plantet mellom de loddrette spilene, og frakken presset mot rammen, sparket jeg fra portstolpen mens jeg bøyde kroppen først en vei og så den andre, slik at hver gang den svingte, økte den farten, inntil grinden slamret igjen med et stort smell. Jeg visste at jeg ikke hadde lov til dette, og mor hadde allerede irettesatt meg der hun satt på en hagestol og sydde bare noen skritt unna.

Frem og tilbake svingte jeg, hypnotisert av rytmen i det knirkende hengselet, mens solen varmet meg i ansiktet og den varme brisen dro med seg duften av blomster og nyklippet gress. Jeg lukket øynene for å lytte til den høye summingen av bier, og åpnet dem så igjen og stirret opp mot den blå himmelen og de lodne skyene som spant over hodet mitt når grinden svingte.

Plutselig sa en krass stemme, som om den var rett ved øret mitt: «Hold opp med det straks, din slemme fysak. Du veit at det ikke er lov.»

Distrahert av dette lot jeg grinden slamre mot stolpen mye hardere enn planlagt og et øyeblikk svimlet det for meg. Et øyeblikk var jeg usikker på om jeg hadde skadet meg, men uansett om jeg hadde det eller ikke, visste jeg hva som skulle til for å få trøst.

Med det mål for øyet var jeg på vei til å fylle lungene godt da stemmen dukket opp igjen: «Ikke sett i å grin nå. Du er for stor til det.»

«Men det gjør vondt,» utbrøt jeg.

«Da har du fått som fortjent,» kom det hånlig fra Bissett idet hun satte seg ved siden av moren min.

«Det er urettferdig,» ropte jeg. «Det er din skyld for å ha ropt sånn til meg.»

«Ikke svar tilbake, kjære,» sa mor.

«Jeg hater deg Bissett, du ødelegger alltid for meg.»

«Ditt slemme barn! Nå blir jeg nødt til å gi deg en fik igjen.»

«Nei, for mamma har sagt at du ikke kan,» sa jeg hånlig.

«Det er ikke sant, din luring!»



Jeg visste at det var sant, for mor hadde lovet meg det, men før jeg fikk sagt noe, la hun hånden over munnen sin uten at Bissett la merke til det, og jeg tiet. Bissett, som fremdeles brummet over mine slemme streker, gjenopptok sitt arbeide: «Jeg tåler ikke mer av dine frekkheter. Stå nå hvor jeg kan se deg og hold fred.»

Det Bissett ikke visste var at, selv om jeg var indignert over ordren om å bli, så var det ikke noe annet sted jeg heller ville være akkurat da, for dagens store godbit skulle snart finne sted.

«Det er ikke bra frue, ikke i det hele tatt,» begynte Bissett. «Hu har forsømt arbeidet i det siste, sånn som hu har holdt seg rundt arbeidskarene fra Limbrick.»

«Men de er så å si ferdige nå.»

«Jeg skal bli glad til når jeg ser ryggen dems. For jeg kan ikke fordra å ha mannfolk i huset. Ufyselige bråkete lømler! Og et fryktelig mas har dem lagd med sine bøtter, bærebrett og stiger. Og hu der unge sjuska og fru Belflower – som burde vite bedre – inviterer dem inn på kjøkkenet fem ganger om dagen.»

«Jeg har forstått det slik,» la min mor forsiktig til, «at en av dem er fetteren hennes.»

«Fetter,» gjentok Bissett mørkt. «Hvis De mener han unge udugelige Job Greenslade, ja, så er dem familiære nok, hvis dem da i det hele tatt er i familie. Ute til alle døgnets tider! Det er kanskje ikke riktig av meg å si det, men jeg er sikker på at det fins mange godt oppdratte, skikkelige jenter i landsbyen,» fortsatte Bissett utydelig, med munnen full av knappenåler, «som ville dugd mye bedre enn henne, frue.»

«Men hun er en god, ærlig jente, tross manglene hennes. Og unge Johnnie er glad i henne. Og vi burde hjelpe henne, nå som hun har morens nylige sorg å stri med.»

Bissett snøftet megetsigende. «Sorg,» gjentok hun. «Man kan ikke lage gull av gråstein. De er for snill med jenta, frue.»

Akkurat da hørte jeg kyrne som nærmet seg fra hovedveien, og et øyeblikk senere flokket de forbi grinden fulgt av en gutt som var litt av en helt i mine øyne, slik han nonchalant gikk og veivet med staven etter flokken. Den forferdelige rautingen og måten de kjempet om plassen langs den smale stien var vidunderlig skummel, men jeg visste at jeg var trygg bak den solide grinden som stod mellom oss. Men i dag skjedde det noe uvanlig. Plutselig var det en av dem som så meg – jeg kan ikke forklare det på annet vis – og begynte å gå på tvers av flommen mot grinden, den stanget seg vei gjennom bølingen med en skrekkelig målrettethet. Jeg visste med en

gang at den hadde en eller annen form for vill og ustoppelig oppgave å utføre som hadde med meg å gjøre, og likevel kunne jeg ikke bevege meg, ikke engang for å redde mitt gode skinn. Idet dyrets enorme hode kom brasende mot grinden så jeg de blodskutte øynene som bulte i sine sorte, læraktige øyehull, det svære gapet som åpnet seg som for å lukke seg om hodet mitt, og de tykke, forvridde, spisse hornene, lik pussige trestammer som vokste opp av det matte gressaktige brune håret. Jeg visste at grinden ville splintres og umiddelbart gi etter dersom det mektige hodet braste inn i den, og likevel stod jeg der som fjetret, ute av stand til å flytte på meg.

Og så, til slutt, snudde jeg meg og løp; pulsen hamret i ørene og bena som gikk opp og ned, tilsynelatende uten å flytte meg fremover. Gjennom tårene så jeg to utydelige skikkelser reise seg noen få meter unna og se forskrekket på meg – den ene slank og lik en blomst i en lys bomullskjole, mens den andre sto frem som en stram hvit figur mot det grønne gresset.

«Den slemme kua!» gråt jeg. «Ikke la den skade meg!»

På et blunk hadde jeg boret ansiktet i min barnepikes stivede, hvite forkle, og hun holdt om skuldrene mine mens hun trakk meg tett inntil seg, og roet meg ned med den skjennende, nesten hånlige tonen hun pleide å bruke ved slike anledninger.

Det jeg best husker ved Bissett fra den tiden var en skarp, lett syrlig aroma av stivet forkle og kjole, en svak epleaktig duft, frisk og litt skremmende. Når jeg lukker øynene kan jeg huske å ha sett opp på et rødmusset ansikt omkranset av de få grå hårstråene som stakk frem under blondekysen. Hun hadde lysegrå øyne og smal munn – og den ble smalere de få gangene hun presset leppene sammen slik at de ga inntrykk av, uten å røpe noe, å gå litt opp i munnvikene.

Nå måtte det da være lov til å felle noen tårer, men Bissett ristet på meg og sa: «Nå, du er ingen unge lenger. Nei, på et blunk vil du være en voksen kar og må passe på moren din.»

Jeg så forbauset på henne, men akkurat da utbrøt moren min: «Du er trygg nå, kjære. Kuene er borte nå. Kom og gi meg en klem.»

Jeg prøvde, men Bissett holdt meg hardt i armen: «Ikke skjem ham bort, frue,» sa hun. «Og se, De har Deres arbeid som han vil å rote til.»

Jeg kom meg løs fra grepet hennes og løp mot fanget til mor, og nåler, sytråd og broderiramme falt ned på bakken. Jeg hørte Bissett bebreide oss men brød meg ikke.

Jeg trenger ikke lukke øynene for å hente frem et minne av mor: et vell av lyse krøller som flommet ned over skuldrene til brystet, og når jeg nå krøp tett inntil henne, var hendene og

ansiktet mitt boret inn i en myk duft; det vakre ansiktet med den snille munnen; de store, blå øynene som nå glitret med tårer i medfølelse for meg.

«Ikke la han plage Dem, frue,» protesterte Bissett. «Bare se på håndarbeidet, alt ligger strødd utover gresset.»

«Det gjør ingenting, pappa,» sa mor.

«Jommen gjør det det! Bra stoff er det, og god tråd! La han gå og plage herr Pimlott.»

«Ja, Johnnie. Gå og finn herr Pimlott og spør hva han holder på med. Det later til at han graver et hull. Tror du kanskje han graver ned noe?»

«Vel, jeg tror jeg veit hva det er,» avbrøt barnepiken min. «han har tenkt å lage seg en fin ny vest av det som rettmessig tilhører Dem. Men det er ikke hans rett siden det er Deres jord, og det er mens han jobber for Dem at han gjør det.»

Moren min sukket, men jeg hørte ikke noe mer for på et blunk fløy jeg over terrassen og videre ned trappetrinnene og over den myke, jevne gressflekken, som var ødelagt av en liten jordhaug.

«Pimlott! Pimlott!» ropte jeg mens jeg løp mot enden av plenen hvor han nå arbeidet. «Hva gjør du? Kan jeg hjelpe deg?»

Han lå på knærne, og i det jeg nærmet meg løftet han det solmørke ansiktet sitt og så uutgrunnelig på meg. Jeg hadde stor ærbødighet for ham, delvis fordi han var denne merkelige skapningen, en mann, den eneste jeg kjente noe særlig til. Jeg var ikke helt sikker på hva det betød å være en mann, bare at han var stor, ansiktshuden var grov, og han luktet jord og tobakk.

«Nå, unge mann,» sa han, «ikke kom her og plag meg med spørsmål. Jeg ække betalt for det, sånn som noen andre er.»

«Men Bissett sa at jeg skulle komme hit og finne deg så du kunne gi meg noe å gjøre.»

«Det ække mitt problem. Fru Bissett kan'ke gi meg no' ordre, gudskjelov. Selv om hu trur'e noen ganger.»

Jeg så på ham en kort stund mens han arbeidet i stillhet. Han strakte seg inn i et hull som var mer som et hi enn en grop, og drev og brukte et langskaftet redskap med klossete stikkende slag.

«Hva gjør du for noe?» spurte jeg.

Han svarte ikke, men så opp mot solen mens han skygget for øynene mot det fremdeles blendende lyset. Så dro han ut redskapet slik at jeg kunne se hvor langt det var, og begynte så å

dunke det opp og ned mot gresset for å fjerne jord som hadde festet seg til bladet. For det hadde virkelig en veldig rar form, bladet endte nesten i kroker på side. Han la det fra seg og begynte å samle sammen de andre redskapene, før han la dem på gresset ved siden av den store trekassen han oppbevarte dem i.

«Hva har du gjort i dag, Pimlott?» spurte jeg desperat.

Fremdeles uten å svare begynte han å smøre et tyktflytende, honningaktig fett over redskapenes metalldele, før han pakket hvert av dem inn i et stykke mykt skinn og plasserte dem omhyggelig tilbake i kassen. De hadde alltid fascinert meg: de fryktelige tennene på gaflene, plantepinnene med sine to utstikkere til å fjerne tistler, og spadene med tunge trehåndtak som var blitt glatte etter mye bruk, jernklemmene som holdt metall og tre sammen, og best av alt, metallbladene som skinte så skarpt og uventet der metallet holdt seg blankt av å bli stampet hardt og ofte ned i jorden.

«Hva heter dette?» spurte jeg ham, og pekte på det ene med det lange skaftet og det mystiske krumme bladet. «Er det en spade eller en planteskje?»

«Ikke finn på å røre'n,» sa han. «Den er veldig skarp.»

«Og denne?» spurte jeg og pekte på en annen som jeg aldri hadde sett ham bruke.

Han så på meg. «Det? Det er ei krafse.»

«Hva bruker du den til?»

Han så på meg en lang stund: «Til å krafse, vel.»

Oppmuntret av svaret kikket jeg rundt på sporene av arbeidet hans: «Hvorfor har du gravd opp det treet?» ville jeg vite, og pekte på et pæretre som lå på siden med røttene brutalt blottstilt.

«Fordi det hadde råte.»

«Råte,» gjentok jeg. Her hadde jeg funnet et interessant nytt ord og jeg tygget på det vel og lenge.

«Det er en smitte treet får. Folk også. Det får dem begge til å råtne innenfra.»

Da han sa dette gapte han plutselig opp, viste frem noen få svarte tannstumper og laget så en skarp lyd som jeg trodde var en latter.

«Men det ser bra ut. Det er trist å drepe det.»

«Vel, alt som er gammalt eller sjukt må enten kastes eller drepes. Og hvem har mer rett til å trekke opp den trerota enn meg?»

«Hvorfor det, Pimlott? Det er jo min mors tre?»

Han snudde seg og ga over skulderen det lengste svaret jeg noensinne hadde hørt ham gi: «Vil du vite hvorfor? Det er fordi jeg planta det. Tolv år eller mer før mora di hadde tenkt seg hit, og før du var påtenkt. Hva trodde du? At det hadde vokst helt av seg selv? Alt i denne verden må plantes. Og stelles av noen. Akkurat slik fru Bissett passer på deg. Om hun hadde gjort plikta si og ikke brukt tida på skravl og ugagn ved å la deg komme hit og plage folk som har arbeid å ta seg til, selv om ikke hun har det.»

Da han hadde snakket ferdig, ventet jeg ett minutt eller to før nysgjerrigheten igjen tok overhånd: «Skal du begrave treet i det hullet?» Han ristet på hodet. «Skal du plante et annet?»

«Nei. Hvis du må vite det, så driver jeg og setter ei felle for Gamle Muldivarp.»

«Du mener ”muldivarp”, Pimlott. Det er det riktige ordet.»

«Jeg mener det jeg sier.»

«Men hvorfor skal du fange ham, Pimlott?»

«Fordi han kommer hit og graver opp din mors gressplen, som hun betaler meg for å holde fin. Han bryr seg ikke om eiendomsrett, han gamle Muldivarp. Derfor må han dø.»

«Men det er ikke riktig.»

«Riktig, unge John?» han snudde seg mot meg og så på meg med interesse: «Når han kommer inn og bare forsyner seg med meitemark uten å spørre om lov engang?»

Jeg så øyeblikkelig feilen i argumentet: «Men vi vil ikke ha meitemarkene.»

«Dere vil ikke ha meitemarkene? Nei, dere vil vel ikke ha dem. Men siden de er deres, så vil dere heller ikke ha noen som freidig kommer inn og forsyner seg av dem.»

Jeg grublet over dette, for jeg var sikker på at det fantes et svar, men uten å vente på at jeg skulle finne det, fortsatte gartneren: «Vel, hvorom allting er, han har nå fanga nok meitemark, og nå skal jeg fange ham, for han har noe jeg vil ha, og hvis jeg er durkdreven nok, skal jeg ta det fra ham. Og slik er nå verden: Hvis du ikke spiser ham opp, så spiser han deg.»

«Så du graver et hull han kan falle ned i og bli fanget i?»

Herr Pimlott laget en grimase: «Ikke han. Han er for lur for slikt. Han bor under jorda, ikke sant? Dermed kan han alt om hull, slik jeg kan alt om planter og fru Bissett kan alt om andre folks saker. Å nei, du må være durkdreven for å kunne fange gamle Muldivarp mens han sover.»

«Hvordan skal du gjøre det da, Pimlott?»

«Den eneste måten å fange ham på, er å la ham fange seg selv.» Han pekte på hullet. «Dette er en av hulene hans, ser du, så han vil ikke være redd for å finne en felle her. Så jeg graver et dypt hull inni hulen – det er det den der muldvarpspaden er til – og på bunnen legger jeg plata med saksa, og videre dekker jeg over med blader og jord. Og hvis jeg har vært gløgg nok, vil gamle Muldivarp komme og se etter meitemark og utløse fella og sitte fast på beinet og kanskje snuten. Og da skal jeg ta ham til skredder og lage meg en ny vest.»

Jeg så for meg en fanget muldvarp som holdt nål og tråd i de fine små potene sine og sydde i vei, og lo vantro. Siden han merket at jeg ikke forstod, tok Pimlott på vesten sin, som jeg så ofte hadde lagt merke til nettopp fordi den var veldig blank og glinsende mørk.

«Men det er grusomt!» hvisket jeg henrykt. Jeg så på muldvarpskinnet; det var rart å forestille seg at noe så vakkert kunne stamme fra den fuktige jorden.

«Det er derfor jeg ikke bruker ei vanlig felle. Jeg vil ha skinnet uten ei skramme.»

«Så brutalt!» utbrøt jeg og tenkte på muldvarpen som kjempet og døde i mørket. Pimlott lo kort. Da kom jeg på noe og utbrøt: «Men Bissett sa at du ikke bare kunne ta muldvarpen, for den er ikke din.»

«Å jasanya, sa hun det?» sa Pimlott og snudde seg bort.

«Hvor mange trenger du til en ny vest?»

Men nå lot det ikke til at han lyttet nå lenger der han festet kassen sin, løftet den opp, la de langskaftede verktøyene over skulderen, og begynte å gå oppover hagen. Jeg så ham løfte hånden i en hilsen til mor og gi Bissett et raskt nikk, før han gikk gjennom porten og bortover den lille veien, svingte mot hovedveien og videre til det velstelte lille huset sitt.

En dristig og slem tanke dukket opp, nå som jeg plutselig var helt alene nede i hagen. Jeg forsikret meg om at verken Bissett eller mor så meg, og snek meg gjennom eplehagen, hvor jeg var helt ute av syne, og videre inn i Villmarken. Jeg kom meg fint gjennom det høye gresset, de overgrodde buskene og det sammenfiltrede krattet langs hagen, men forbi alt dette stod gamle, tykke trær som strakte ut sine forvridde grener, lik eventyrlige former som tryglet etter mer lys, og her lukket mørket seg om meg og de skumle grenene syntes å strekke seg ut etter meg, som lange fingre i digre hender. Selv om jeg bare var noen få meter unna hagen hvor biene summet og trærne hvisket i den milde vinden, var det som om jeg hadde gått gjennom en dør og inn i en fremmed verden, for her var det ingen lyd.

Noe flagret mot ansiktet mitt, og idet jeg viftet det bort, stod en skikkelse plutselig foran meg: et ansikt med blinde øyne, som hodeskallene i marmor jeg hadde sett på monumentene langs veggene i landsbykirken. Tiden hadde visket bort ansiktstrekkene – råtnet dem bort, tenkte jeg – og steinoverflaten var som hud med dype arr. Redselsslagen tok jeg et steg tilbake, men til min skrekk følte jeg at jeg ble holdt fast. Jeg prøvde å komme meg unna, men fikk det ikke til. Hjertet hamret vilt, og jeg følte panikken bre seg. I desperasjon vred jeg meg igjen og greide endelig å komme meg løs. Idet jeg begynte å rygge ut derfra hørte jeg et rop som lot til å komme langt bort ifra. Det lød på nytt, og jeg kjente igjen stemmen til dadda.

Nesten glad for å bli ropt på kjempet jeg meg vei tilbake gjennom det sammenfiltrede kjerret og ut i det skarpe sollyset i hagen.

«Unge Johnnie!» ropte Bissett fra øverst i hagen, og ute av syne. «Hvor er du?»

Var det innbilning eller ante jeg en undertone av frykt i stemmen hennes? Jeg hastet opp trappen mellom avsatsene, og da jeg hadde nådd den øverste avsatsen, så jeg henne vendt mot høyre og fulgte blikket hennes.

Mor stod ved grinden sammen med en person jeg aldri hadde sett før. Han stod ute på den lille veien og snakket oppglødd til henne; mens han gestikulerte (i den ene hånden holdt han en stav) var øynene hans festet på ansiktet hennes; hun hørte etter med senket blick og nikket iblant med hodet. Det første som slo meg, var at han kanskje var en kramkar, siden de var de eneste fremmede som kom innom huset vårt, og det virket som om han prøvde å selge mor noe. Men så la jeg merke til at han ikke var kledd som en kramkar, og han hadde ingen sekk.

Alderen til den fremmede lå et sted mellom mor og Bissett, og selv om han ikke var høy, så hadde han hodet til en mye større mann. Fra den høye pannen hans falt det en masse rødlig krøller ned over ørene. Det livfulle ansiktet, der det virket som om hver flyktige følelse lot seg avtegne, var dominert av en stor ørnenese. Munnen var bred med tynne lepper, og de dyptsittende øynene var store og veldig blå. Han hadde på seg bukser som engang i tiden hadde hatt et rutete mønster, men som nå var falmet til det nesten ugjenkjennelige; en grov, rund, grønn kappefrakk som var synlig slitt ut noen steder, og en hvit skjorte som hadde gulnet, selv om den var av fin ull. Jeg hadde antagelig ikke lagt merke til alt dette, hadde det ikke vært for at Bissett fulgte så nøye med, men når jeg nå så mor slik, forstod jeg plutselig at hun hadde et liv jeg ikke kjente til, og i det øyeblikket virket selv hun som en fremmed for meg. Mannen tiet da han la merke til at både Bissett og jeg så på ham og tok ærbødig på hatten som hilsen til oss.

«God aften til Dem også, frue, og til den unge herremannen. Jeg holdt akkurat på og forklarte den unge dama her,» han henvendte seg til Bissett, men inkluderte meg med et vennlig blikk, «hvorfor det har seg slik at jeg, en fremmed på reise gjennom denne landsdelen på leting etter arbeid, må søke veldedighet hos fremmede, noe jeg aldri har måttet gjøre før.»

Jeg måtte anstrenge meg for å forstå hva han sa fordi han snakket fort, og på en måte som jeg ikke var vant med. Mens han snakket lot han blikket gli mellom mor og pappa som for å vurdere hvem av dem det var viktigst å overtale.

«Så, vil dere hjelpe en fattig, ærlig og uheldig arbeidskar,» sa han til mor, «å finne et sted å ta en hvil og noe reisekost etter en hard dags trasking?»

«Ha deg vekk,» skrek Bissett plutselig.

På et blunk mørknet mannens ansikt, og brynene trakk seg sammen idet han snudde seg mot Bissett.

«Kom deg vekk,» insisterte Bissett, kanskje i frykt for uttrykket hans. «Ellers går jeg og henter Herr Pimlott.»

Den fremmedes ansiktsuttrykk ble med ett roligere, og han sa: «Jeg snakker gjerne med herren i huset.»

Dette svaret gjorde at Bissett så bort på mor, som rødmet og så ned. Mannen så forvirret på meg: «Hvor er faren din, unge herremann?»

«Jeg har ingen.»

«Hør nå, unge mann,» sa han, og smilte til mor, «alle har en.»

«Å nei, jeg har aldri hatt en far.»

«Ta og kom deg vekk, du og frekheten din,» ropte Bissett.

Den fremmede overså henne, og henvendte seg til mor: «Hva sier De, fru Pimlott? Kan ikke De unnvære noen få pennys?»

«Herr Pimlott er gartneren, din dumming,» ropte jeg. «Vi heter Mellamphy.»

«Altså, fru Mellamphy,» sa han. «Vil De hjelpe meg?»

«Jeg... jeg tror ikke jeg har noen penger på meg.»

Mens mor snakket, tok hun nervøst på den rørformede sølvboksen som alltid hang fra lenken med husnøkklene rundt livet hennes, og jeg la merke til at mannens store øyne hvilte spørrende på den.

«Hva,» sa han, og pekte på den, «ikke engang inni der?»



For første gang så hun opp på ham med et forskremt uttrykk, og ristet energisk på hodet. «Ingen daler i huset?» sa han. «Ikke en skjerv engang?»

Mens mor fremdeles så på ansiktet hans, sa hun: «Vil du hente en six-pence fra skrivebordet mitt, Bissett?»

«Ikke tale om, frue,» sa pappa bestemt. «Jeg lar ikke deg og unge Johnnie være alene her med den lasaronen omkring.»

«Jeg tror vi burde hjelpe ham, Bissett. Jeg tror det ville være det beste.»

«Vis litt veldedighet, fru,» sa mannen kjekt til Bissett.

«Veldedighet er for dem som fortjener det, mens du er tjuvpakk, og jeg tenker meg at du ikke er fremmed for politiet. Det jeg skal gjøre er å hente konstabelen, så skal vi se.»

«Dette har ikke du noe med, din gamle sladrekjerring,» skrek den fremmede, mens ansiktsuttrykket hans hardnet til. Han bannet, tok et steg frem, og samtidig som han hevet stokken hold han grinden med den andre hånden, som for å åpne den. Mor skrek og tok et steg tilbake mens jeg løp frem for å forsvare området mitt.

«Ikke våg deg!» ropte jeg. «Hvis du gjør det skal jeg sparke deg så hardt at du vil falle ned og jeg vil sitte oppå deg til herr Pimlott kommer.»

Han skulte på meg mens mor og pappa skyndte seg frem for å hale meg bort fra grinden, og da de gjorde dette fikk han et smil om munnen som skremte meg mer enn den tidligere grimasen: «Nei, dere trodde vel ikke at jeg tenkte å gå inn, vel? Jeg ække så dum at jeg frivillig havner på kant med loven.»

«Jeg løper og henter konstabelen, frue, mens De tar gutten inn i huset,» sa Bissett andpusten.

«Ikke ta deg bryet,» sa den fremmede lakonisk. «Jeg ønsker Dem en god dag, fru Mellamphy,» la han til mens han trakk på skuldrene, snudde og gikk fort vekk langs den smale stien.

Mor knelte, og med armene rundt halsen min klemte hun meg: «Du er så modig, Johnnie,» sa hun, mens hun kysset meg og lo og nesten gråt om hverandre. «Men ikke gjør det igjen!»

«Hadde han kommet inn ville jeg skremt ham vekk,» skrøt jeg. Gjennom alle de gylne krøllene kikket jeg over skulderen hennes på den fremmede som gikk sin vei med merkelig krumme skuldre, og med en rar og klumsete gange. Idet han nådde hjørnet ved

hovedveien, snudde han seg og stirret på oss. Selv fra der jeg stod, kunne jeg se slik et mørkt og ondskapsfullt uttrykk at det etset seg fast i hukommelsen min. Mor så det ikke, men jeg la merke til at Bissett fikk det med seg, og så henne spytte i smug på den høyre pekefingeren sin, og korse seg hastig over pannen.

«Kom, Johnnie,» sa mor. Og mens mor fremdeles hold en arm om skulderen min, gikk vi alle tre inn bakdøren og videre til kjøkkenet.

Det kjølige, romslige kjøkkenet, som virket så mørkt etter at vi kom inn fra den solfylte hagen, hadde opprinnelig vært oppholdsrommet i det gamle gårdshuset som utgjorde kjernen i vårt lille hus, noe den store peisen og det skrubbede, sandpolerte og hellelagte gulvet bar vitne om. Dette var fru Belflowers domene, og denne godslige damen stod nå ved ildstedet og laget te til oss. Jeg kom meg løs fra mors grep og virvlet over gulvet mot henne:

«Belflower, Belflower,» kvitret jeg, «en vagabond prøvde å komme seg inn i hagen vår, men jeg jaget ham bort. Jeg var ikke redd i det hele tatt.»

«Vel, har du hørt! Så fint, vennen. Jeg bare håper det har vekket appetitten din,» sa kokken uanfektet mens hun snudde seg mot oss og tørket de store, røde hendene på forkleet. Hun hadde et vennlig ansikt, like rundt og hvitt som puddingene hennes der de lå innpakket i musselin, og heller ubestemmelige blå øyne som aldri helt møtte noens blikk.

Skuffet prøvde jeg på nytt: «Han var veldig sint, og sa at han ville steke meg levende hvis han fikk tak i meg.»

«Gud bevars,» sa Belflower åndsfraværende, mens øynene hennes fant skapet hvor teserviset stod.

«Fy skamme seg, unge Johnnie!» Sa Bissett. «Han sa da aldri noe slikt. Du vet at du ikke må fortelle historier.»

«Men fru Belflower forteller historier!» sa jeg.

«Jeg håper da virkelig ikke det,» sa Bissett alvorlig.

«Men alle gjør det: Mamma leser historier for meg, og fru Belflower forteller meg historier; til og med Sukey. Alle gjør det unntatt deg,» la jeg bittert til.

Mor la fort til: «Men vi sier ikke at de er sanne når de ikke er det, Johnnie.»

Bissett bemerket bittert: «Ungen har litt vel mye fantasi, sånn er det bare.»

«Det er fryktelig,» la Belflower diplomatisk til, «når skikkelige folk blir sjikanert og forfulgt i husa sine av sånne kjeltringer.»

«Sånn var det ikke før i tida. Jeg hørte aldri om slikt da jeg var ei lita tulle,» samstemte Bissett. «Dette er alle dem irene som arbeider på den nye tollveien – i tillegg til alle dem som kommer til innhøstinga. Jeg skjønner ikke hvorfor de ikke kan holde seg hjemme i sitt eget land, for her gjør de ikke annet enn å ta levebrødet fra ærlige engelskmenn.»

«Hvorfor får jeg ikke lov til å se tollveien?» utbrøt jeg; ordene hennes minnet meg om et gammelt forbud.

«Jeg tror ikke han var irsk,» sa mor lavmælt, mens en kjærlig Belflower snek et lite stykke honningkake til meg.

«Ikke det?» sa Bissett. «Vel, etter målet å dømme var han ikke fra disse traktene. Det var neppe målet til ei kristen mann.»

«Han var fra London,» sa mor.

«London,» gjentok jeg. Jeg hadde ikke hørt ordet før, og de flate, noe metalliske stavelsene hadde en underlig klang.

«Ja,» sa Bissett. «Det er nok tilfellet, for det er et sted hvor folk ikke kan være trygge i sine egne hjem, det skal være sikkert og visst.»

Mor skvatt til og bleknet: «Hva mener du?»

Bissett så på henne med et slu blick: « Husker De ikke den grusomme hendelsen for noen år tilbake, fru Mellamphy? Det må ha vært omkring det året unge Johnnie ble født eller kanskje litt før det.»

Min mor stirret forferdet på henne.

«Ja,» sa Belflower. «Ved Ratcliffe-veien mener du, da to familier ble myrda mens de sov.»

«Ja, der sa du det. Og det var et annet mord også, omtrent samtidig – eller var det tidligere? – da en rik, gammel mann ble myrda av sin egen sønn, eller noe sånt,» la Bissett til, og moren min snudde seg vekk. «Det var ved Charing Cross. Er det nær Ratcliffe-veien?» Mor sa ingenting, og Bissett fortsatte: «Det jeg sier, frue, er at for å være på den sikre sida, send jenta for å hente konstabelen, så kan han vise landstrykeren ut av sognet vårt.»

Mor snakket fremdeles med ryggen til oss: «Jeg tror ikke det er nødvendig, dadda. Best å la ham være i fred.»

« Hun er uansett ikke her,» utbrøt Belflower. «Hun har gått ned til 'Ougham for å besøke onkelen.» (Her må jeg skyte inn at landsbyfolkene alltid sa ”å gå ned” til Hougham, selv om den

landsbyen lå høyere opp – for bekken som rant gjennom Mortseyskogen, bak huset vårt, rant ned derfra – som om å besøke den landsbyen førte til moralsk forfall.) «Den stakkars gamle mannen fikk feber i natt. De fikk høre om det hos henne akkurat nå og sendte unge Harry hit for å hente henne.»

«Hva, har hun bare gått uten å be om lov engang?» utbrøt Bissett. «Den jenta tar seg litt for mange friheter. Når er hun tilbake?»

«Hun dro for bare noen minutter siden,» sa Belflower forarget.

Mellom henne og Bissett fantes det et permanent, dog sjelden åpenlyst, fiendskap. Slik England og Russland lenge har kjempet om herredømmet langs grensen fra Konstantinopel til Nordvestprovinsen, slik utfordret disse to hverandre fra hvert sitt domene på kjøkken og barnerom, og kjempet om overtaket gjennom mindre klare allianser. Sukey var deres Ottomanske rike.

«Hvem har gitt henne lov til å dra, fru Belflower?»

«Det var meg, fru Bissett.»

«Vel, jeg tror ikke det er i din rett å gi henne lov.»

«Og du har så visst ikke rett til å fortelle meg hva som er min rett.»

Min mor snudde seg plutselig rundt og stampet i gulvet: «Hold fred! Begge to!»

«Vel, nå har jeg aldri,» sa Bissett, og alle vi tre så forbauset på mor.

«Fru Belflower, ta med téserviset, og du kommer med meg, Johnnie,» sa hun og gikk raskt ut av rommet. Jeg adlød, og forlot Bissett og kokken, som plutselig var allierte.

Vi gikk fra den gamle delen av huset til den romslige entreen i den nye delen, som ledet inn til dagligstuen og frokostrommet, hvor vi inntok våre måltider (unntatt, pussig nok, frokosten, som vi spiste i oppholdsrommet.) Idet vi gikk inn frokoststuen, spurte jeg: «Fortell meg om London.»

«Prøver alle å drive meg fra forstanden?» skrek hun. Så snudde hun seg, klemte meg og sa: «Jeg er så lei meg, Johnnie. Det er ikke din feil.»

Vi satte oss ved bordet, og hun fortsatte: «Jeg bodde der. Der er alt du trenger å vite.»

«Når da? Jeg trodde at vi alltid hadde bodd her?»

«Åh, det var før du ble født.»

«Fortell meg om tiden før jeg ble født.»

Akkurat da kom Belflower inn og begynte å dekke bordet.

«Vi snakker ikke om det nå,» sa mor.

«Og hva mente den mannen med faren min? Jeg har da aldri hatt en far?»

Jeg merket at Belflower stivnet til ved sidebordet hvor hun hadde satt tekannen. Mor så bebreidende på meg, og jeg følte et stikk av smerte blande seg meg en merkelig glede da det gikk opp for meg at mine spørsmål hadde gjorde henne vondt.

«Jeg hørte engang noen si at jeg var ”en stakkars farløst gutt”,» fortsatte jeg. «Så da må det være sant?»

«Takk, fru Belflower,» sa mor. «Jeg kan ta meg av resten.» Da hun hadde forlatt rommet, sa mor: «Hvem fortalte deg det, Johnnie?»

«Åh, noen i lysestøperens butikk sa det til Bissett. Så si det!»

Mor vred seg i hendene: «Når du er eldre,» sa hun til slutt.

«Når da? Til jul?»

«Ikke denne julen.»

«Neste da?»

«Nei, kjære. Kanskje den neste etter den.»

Tretti måneder! Det kunne like gjerne vært samme antall år.

Selv om jeg prøvde å overtale henne, ville hun verken forandre datoen eller besvare flere spørsmål.

Da Belflower var ferdig med å rydde bordet, ba mor henne om å hente skrivestativet og brevskrinet fra dagligstuen, og vi gikk inn på stuen – et fredfullt rom med god utsikt mot hovedveien. Der åpnet hun skatollet og tok ut en stor skrivebok som hun brukte til å skrive brevene sine i, noe som var vanlig på den tiden, før pennypostens tid. Mens hun skrev fant jeg tinnsoldatene mine og kommanderte dem ut på teppet, men det var ikke like gøy som vanlig, siden mor ikke ville se på når jeg ba henne om det. Vanligvis ventet jeg med gru på tidspunktet når Bissett banket på døren og jeg ble dømt til sengs og søvn, men i kveld var jeg, om ikke glad for det, så i hvert fall ikke uvillig. Og jeg kunne se frem til å erte Bissett.

Men denne kvelden, omtrent idet min arrest var forestående, hamret noen på døren. Vi skvatt til begge to og mor så opp fra brevet hun satt og skrev og utbrøt:

«Hvem kan det være på denne tiden av døgnet?»

Vi hørte Bissett gå til døren og et øyeblikk senere kom hun inn i stuen, gnistrende sint: «Dette er virkelig skammelig, frue. De mennene har latt stigen stå der ute, rett under vinduet til dagligstua, som om dette skulle vært deres egen bakgård.»

«Åh, ja. De sa til fru Belflower at de hadde problemer med å få den over gjerdet, og rakk ikke å gjøre det i kveld, og at de ville komme tilbake og hente den i morgen. Men hvem var det som banket på døren?»

«Jenta til postbudet,» sa Bissett indignert. «Hun Sally, frekke, lille fruentimmeret. Komme hit til hoveddøra freidig som få. Sa hun var redd for å gå bakveien i mørket, men jeg ba henne komme seg vekk, må vite. Aldri for ung til å lære sin plass her i livet.»

«Og hadde hun noe med seg?» spurte mor.

«Ja, hun hadde med seg dette, og jeg måtte gi henne ti pence som betaling.»

Hun la hånden i lommen ved siden av posen med sysakene hun hadde rundt livet mens min mor tok brevet og gav henne pengene fra skrivebordet.

«Vel,» sa min ubarmhjertige fangevokter, «denne unge herren er klar for senga, straks han rydder vekk lekesakene sine.»

Jeg var fast bestemt på at jeg ikke ville bli med henne: «Mamma, kan jeg ikke få leke bare litt til?» tigget jeg.

«Vel, men bare litt,» sa hun fraværende mens hun åpnet forseglingen.

Jeg ga dadda et triumferende smil, og ansiktet hennes mørknet idet hun gikk raskt ut av rommet. I det samme falt et mindre, forseglet dokument ut av brevet til mor og landet på gulvet nær meg. Jeg plukket det opp, og da jeg gav det til henne la jeg merke til påskriften, som sett fra min side var opp ned. Jeg hadde bare så vidt begynt å lære bokstavene men jeg visste at vårt navn begynte med en «M», og siden den var lett å kjenne igjen selv opp ned, ble jeg overrasket da jeg så at navnet på dette mindre brevet begynte med en annen bokstav – en «C». Jeg kunne ikke tenke på noen god forklaring for dette.

Mens jeg lot som om jeg fortsatt lekte, og så at mor la fra seg brevet hun hadde lest først og fort rev opp det mindre dokumentet. Det må ha vært veldig kort fordi mor leste det raskt, rynket pannen og bet seg i leppen. Så la hun begge brevene i sølvesken og låste den med en av nøklene hun hadde rundt livet. Hun kikket opp og la merke til at jeg så på henne.

«Dette var min fars,» sa hun og viste meg skrinet. «Han gav det til meg på dagen da...» Hun stoppet.

«Si det!» utbrøt jeg. «Når gav faren min det til deg?»

Hun så på meg overrasket, og jeg så at hun rødmet. Så lo hun: «Det var ikke din far jeg hadde i tankene, jeg snakket om faren min. Du skjønner, min far var din bestefar.»

«Jeg tror jeg skjønner,» sa jeg sakte. «Fortell meg om ham.»

«Nå Johnnie, vi ble nettopp enige om at vi ikke skulle snakke mer om dette før du ble eldre. Men jeg har gode nyheter. Hvordan ville du...»

Akkurat da Bissett inn. Idet hun skulle til å ta meg i varetekt, holdt mor opp brevskrinet og sa: «Bissett, vil du sette dette i oppholdsrommet slik at jeg husker det i morgen tidlig, for jeg må svare med en gang jeg våkner.»

Jeg spratt opp og snappet det fra henne: «Jeg vil gjøre det!» ropte jeg.

«Nei, Johnnie!» utbrøt mor, men jeg løp ut.

Bissett hadde latt et stearinlys være igjen på bordet i entreen for senere bruk opp trappen og nå tok jeg det og gikk inn i oppholdsrommet. Siden den gamle delen av huset lå lavt, vendte oppholdsrommet mot et område – en mørk liten hage mellom huset og veien – slik at selv om det var koselig nok vinterstid, når det var fyr på peisen og med gardinene trukket for, hadde det et melankolsk preg på sommerdager. Ved hjelp av stearinlyset undersøkte jeg nå det skinninnbundne skrinet med sine tunge sølvspenner, slik jeg aldri før hadde kunnet. På en sølvplate var det inngravert et mønster jeg kjente igjen fra våre kopper og tallerkener og sølvtøy: en rose med fire kronblader. Men her var fem av disse rosene satt sammen i et mønster hvor fire av dem stod i hvert sitt hjørne av et kvadrat, med den femte i midten. Det var også en inskripsjon under det, og jeg lovet meg selv at veldig snart ville jeg kunne lese den. Jeg våget ikke bli særlig lenger, og plasserte skrinet på skjenken, blant frokosttingene. Da jeg vendte tilbake til stuen ventet en alvorlig mor og Bissett på meg.

«Det var veldig slemt av deg, Johnnie,» sa mor. «Jeg vet ikke hva som feiler deg i dag. Jeg skulle til å fortelle deg noe fint, men nå får det vente til du gjør deg fortjent til å høre det.»

Og slik, virkelig som en fallen fange, uten noe å si til sitt forsvar, ble jeg overlatt til min fangevokter og ført bort.

Jeg hadde alltid fryktet veien opp den eldgamle trappen, med planker som knaket bak oss på vei til rommet mitt i den gamle delen av huset, slik at selv nå, straks Bissett og jeg forlot stuen, fant jeg frem til hånden hennes.

«Opp med deg,» sa hun irritert, og dyttet hånden min vekk. «Hvis du er gammel nok til å plage og bekymre den ulykkelige mora di sånn, så er du for gammel til å trenge daddaen din i

mørket.»

Det var ikke mørket som skremte meg; det var de skumle figurene og skyggene fra det blafrende stearinlyset, som om det manet frem nattvesener som krøp ut av syne etter hvert som lyset nærmet seg, lik de enorme edderkoppene jeg altfor ofte så, og som etter min mening hadde flere bein enn det som var strengt nødvendig for en uskyldig edderkopp. Jeg hadde fått en ekstra sterk avsmak for dem etter at Bissett hadde beskrevet for meg hvordan de spiste levende kryp.

«Så,» skjente Bissett, «jeg tror jammen du er redd din egen skygge, tross all din frekke dristighet.»

Fornærmet over denne reprimanden, skyndte jeg meg foran henne, og snart var vi fremme ved rommet mitt, innerst i en kort mørk gang som gikk fra avsatsen. Rommet var lite og smalt med et gulv som skrånet sterkt ned mot vinduet, mens den lave himlingen hadde en skarp vinkel på grunn av det bratte taket, slik at det også skrånet ned mot den enden av rommet hvor vinduet var. Det var lite plass til møbler i rommet, og bortsett fra et urgammelt sort garderobeskap og en stol, var det kun en kiste hvor jeg oppbevarte mine leketøy. Et slitt tyrkisk teppe lå på gulvet ved siden av sengen, og på veggene hang to innrammede trykk som mor hadde gitt meg: et stort fargelagt trykk av slaget ved Trafalgar - en masse revne seil og røykskyer - og over det en mezzotint av min helt, Admiral Nelson.

«Ikke noe mer tull fra deg. Skynd deg i seng,» skjennet Bissett.

«Hvor tror du den mannen er nå?» spurte jeg tankefull.

Indignert svarte hun: «Det vet jeg så visst ikke, men jeg tør påstå at han sover i en grøft mange kilometer herfra.»

«Jeg skulle gjerne sovet i en grøft!»

«Kanskje gjør du det en dag,» sa hun dystert. «Og i hvert fall hvis du fortsetter å oppføre deg som i dag. Men jeg tenker meg han ikke er den eneste der ute nå. Den jenta kommer ikke hjem i natt, skal du se. Heller ikke på morgenvista. At moren din lar henne sluntre unna arbeidet...! Vel, det er ikke jeg som skal si no'. Men dette er det man får for å omgås ugudelige folk. Ikke bedre enn hedninger, dette sognet, og som den Hellige Bok sier: dårlig selskap ødelegger gode vaner.»

Jeg var nå ferdigvasket og kledd i nattskjorten og forberedte meg på å klatre i seng. Dette var ikke lett når sengen lå i en slags eikekasse innfelt i en fordypning ved døren og adskillige centimeter over gulvet.

«Jeg garanterer at mammaen din ikke kommer opp i natt, slem som du har vært,» sa Bissett mens hun pakket meg godt inn under lakenene.



Jeg trodde ikke på dette, men uskikkelig som jeg var sa jeg: «Så vil du fortelle meg en historie da?»

«Du veit godt at jeg ikke vil. Historier er løgn.»

«Men Bibelen er full av historier,» sa jeg.

«Det er noe annet, og det vet du godt.»

«Hva er forskjellen?»

«Du spør for mye. Dumme spørsmål avler løgn.»

«Hvorfor ville noen lyve?» forlangte jeg å vite. «Og hvis du kan fortelle meg en løgn så kan du fortelle meg en historie siden du sa det var det samme.»

«Du er ei klok gutt, unge Johnnie,» sa Bissett meget alvorstungt. «Djevelen bruker samme kløkt som deg. Noen ting kan man ikke diskutere. Du bare veit de er sanne fordi Gud sier dem rett til hjertet ditt.»

Akkurat da hørte jeg skrittene til mor ute i gangen. Jeg ga pappa et triumferende smil, og idet mor kom inn sa Bissett: «De er for snill med ham, frue. Spør De meg så trenger han en fars oppdragende hånd.»

Mor skvatt til og sa, noe hovmodig; «takk Bissett, det er alt.»

Min pappa gikk mot døren med stearinlyset i hånden: «God natt, unge Johnnie.»

«God natt, Bissett,» svarte jeg.

Hun så på mor og la til: «Vær flink nå og be aftenbønn.»

Jeg nikket og hun forlot rommet.

Da jeg var sikker på at hun ikke kunne høre meg, sa jeg: «Kan du fortelle en historie, mamma?»

Hver natt leste hun en historie for meg og jeg elsket ritualet hvor jeg kunne velge historien. Favorittene mine var de som skremte meg mest - «Historien om Jack Trolldreperen», «Hans og Grete», «Fortellingen om Døden og Jomfruen», og «Balladen om Chevy Chase». Mer enn alt elsket jeg *Tusen og én natt*, like mye for de rare ordene – sultaner og rokk-fugler og lampeånder – som for historienes fantastiske verdenen. Det var særlig én fortelling som skremte meg slik den ene gangen mor hadde lest den for meg, at selv om jeg savnet å høre den igjen så våget jeg aldri spørre henne om den.

«Nei, Johnnie, du har vært altfor slem i kveld.»

«Vær så snill! Jeg er lei meg for brevskrinet.»

«Det var ikke bare det. Bissett har rett, jeg er for snill med deg. Jeg skal lese en historie for deg, men for å vise deg at jeg er virkelig lei meg så skal jeg velge den, og den er om en mann som spionerer på sin kone og som får seg en grusom overraskelse som straff for sin nysgjerrighet, for nysgjerrighet straffer seg, vet du.»

Jeg nikket, og våget ikke snakke, for dette var den selvsamme historien som hadde skremt meg så mye.

Mor tok ned boken fra bokhyllen over sengen og begynte å lese historien om Syed Naomaun som hadde giftet seg med en ny kone som var svært vakker. Men etter en tid ble han forbløffet over det faktum at hun spiste kun et riskorn om dagen. Han la merke til at hun forlot huset nesten hver eneste kveld, og bestemte seg en natt for å følge etter. Hun gikk ut av byen og lot til å gå forbi kirkegården da han mistet henne av syne i skyggen fra trærne. «Så han snek seg nærmere, og da han gjorde det,» leste mor, «la han merke til at hun hadde satt seg på muren ved siden av en kvinnelig skrømt, og...»

Jeg orket det ikke mer, og med et skrik begravde jeg hodet under sengetøyet.

«Så, så, Johnnie,» sa mor og strøk meg over hodet gjennom lakenet. «Det er bare en historie. Det har ikke hendt på ordentlig.»

«Har det ikke hendt?» gjentok jeg, og stakk hodet opp fra under dynen. «Men det står i boken at det har det!»

«Du vil forstå når du blir litt eldre.»

«Du sier alltid det,» protesterte jeg. «Det er urettferdig.»

Hun så direkte på meg og sa: «Jeg er lei for at jeg var litt sint i dag, Johnnie, men jeg har fått noen veldig dårlige nyheter. Brevet fortalte at onkel Martin er syk.»

«Var det alt?» spurte jeg.

Hun så ned: «Ja, vi trenger ikke bekymre oss for noe annet. Nå, vil du være flink og sove med en gang?»

Jeg nikket. Hun kysset meg flyktig, tok med seg stearinlyset og listet seg ut og lukket forsiktig døren etter seg. Jeg anstrengte meg for å lytte etter de lette skrittene hennes bortover det bare gulvet i gangen og nedover trappen til de var utenfor rekkevidde.

Fordi det var en rolig, nesten vindstille natt og ingenting passerte på hovedveien, var den eneste hørbare lyden raslingen fra trærne. Etter en stund, fra søvnens grenseland, hørte jeg den svake klangen fra bjeller i det fjerne, og deretter den hule, ekkoaktige buldringen fra enorme

jernkledde hjul som arbeidet seg frem over den ujevne grusveien. Jeg visste at det var vognmannen, hvis vogn reiste nattetid til Sutton Valency. Den skranglet og buldret forbi huset og videre bortover veien og ut av landsbyen.

Jeg sank tilbake i søvnens favn da jeg plutselig ble var mumlende stemmer veldig nær huset. Min første tanke var at Sukey hadde kommet tilbake, men så gikk det opp for meg at det var mannsstemmer. Jeg overveide om jeg våget å forlate min varme, beskyttende seng og med bare føtter trosse edderkoppene som lå og lurte på gulvet. Jeg greide å sette beina på gulvet og begynte å krysse soverommet. Jeg skvatt en gang jeg så noe bevege seg bak meg, men det viste seg å være skyggen min som krysset lyset foran skoddene. På grunn av den tykke muren var vinduet satt flere fot inn i veggen, og hadde et vindussete som jeg nå kløv opp på. Uten en lyd fjernet jeg slåen fra skoddene og åpnet dem. Månelyset flommet inn og ved dets hjelp fikk jeg åpnet et av vinduene og knelte ned for å kikke ut. Jeg kunne ikke se noe røre seg bortsett fra skyggene over den brede hovedgaten fra skyene som passerte foran månen. Jeg la merke til hvordan gjerdet som skilte huset fra veien skinte i det klare månelyset, og idet blikket mitt fortsatte ble jeg forvirret av noe som lå ved siden av huset hvor jeg var, inntil jeg kjente igjen stigen mennene som arbeidet på taket brukte.

Over trærne som stod på den andre siden av veien, kunne jeg, da jeg løftet hodet, såvidt skimte skorsteinene på husene bortenfor. Huset vårt lå i utkanten av landsbyen, og de få husene her lå langt fra hverandre. Jeg kunne ikke se lys i de andre hjemmene, og det følte som om jeg var den eneste våkne personen i verdenen. Plutselig bjeffet en hund, og lyden var så tydelig, til tross for at den åpenbart kom langt borte fra, at jeg forstod at uansett hvem det var som hadde stått der ute, så måtte de ha gått sin vei, ellers hadde jeg hørt skrittene deres.

I det øyeblikket hørte jeg lyder innenfra huset og gjenkjente lyden av Bissett, som kom opp trappen for å legge seg. Jeg gikk raskt tilbake til sengen, krøp inn under sengetøyet, og var snart i dyp søvn.

## 1. Om roman og forfatter

Charles Palliser (født 11. desember 1947) er en amerikansk forfatter født i Massachusetts i USA. Familien flyttet til Storbritannia da Charles var tre år gammel. Han fullførte sin universitetsutdannelse i Oxford, og skrev avgangsuppgave om modernistisk litteratur. Fra 1974 til 1990 var han professor i litteratur ved universitetet i Strathclyde, Glasgow. Han var den første assisterende redaktøren i tidsskriftet *The Literary Review* da det ble grunnlagt i 1979. Etter utgivelsen av *The Quincunx*, Pallisers debutroman, i 1989 og den påfølgende suksessen valgte han i 1990 å ta farvel med sin professorjobb og heller bli forfatter på fulltid. Etter *The Quincunx* har han utgitt, *The Sensationist* (1991), *Betrays* (1993), *The Unburied* (1999) og senest *Rustication*, som kom ut i 2013. Palliser har i tillegg til sin romaner også skrevet drama for teater, radio og tv, samt regissert kortfilm. Han er også gjesteforeleser ved flere universiteter, blant dem London University, London Metropolitan University, og Middlesex University.

I etterordet til *The Quincunx* hevder Charles Palliser at den viktorianske romanen baserer seg på at handling og motiv til slutt blir forklart av en troverdig fortellerstemme. Men, sier han, «the explicitness of the Victorian novel in those respects is balanced by its reticence on a number of subjects – most obviously sex but also a number of 'unsavoury' topics like insanity, sanitary arrangements and the horrifying conditions of the poor.» (*The Quincunx* 1992: 1204)

Med *The Quincunx* vil han snu opp-ned på dette. Det er tilsynelatende en bok som skal kunne leses som en viktoriansk roman, men en som hele tiden truer med å bryte de viktorianske konvensjonene og tabuene. Palliser kaller det for en *ironisk rekonstruksjon*:

«I was interested in contemporary relevance as well as antiquarian accuracy. For I intended that the novel should be neither a historical novel nor a passive pastiche, but rather that it should be an ironic reconstruction of the Victorian novel. [This] reconstruction tries to recreate the conventions and consciousness of the period in which it is set.» (1992: 1212)

En av disse konvensjonene er familien som en ubrytelig kjerne, en idé som selv i våre dager, hvor tabuer faller ett etter ett, til en viss grad fremdeles er gjeldende. Palliser er ikke fornøyd med disse konvensjonene. Han sier: «I wanted to obey the conventions and yet break the rules.»

Et eksempel på dette er at heltens mor går fra å være en dame av den høyere middelklassen til å bli prostituert.

Videre har romanen innebygget en del tvetydigheter med tanke på motivene karakterene har for sine handlinger. Fortellerstemmen er upålitelig. Den ironiske rekonstruksjonen fører også til at romanens form har en underliggende og skjult struktur som den viktorianske romanen mangler:

«I wanted to write a novel that would contain this sense of the sprawling, haphazard and given nature of reality, and yet would at the same time gradually reveal itself to be carefully designed and patterned so the effect would be a kind of dialectic between chance and purpose, between accident and design, and between Victorian and Modernist fiction.» (The Quincunx 1992: 1213)

Charles Palliser forteller at inspirasjonen til å skrive romanen, som skulle bli på ellevehundre og nitti sider, stammer fra hans beundring for den viktorianske romanen, for mysteriene og de fortellermessige grepene som gjør at leseren bare må lese videre, eller vente på neste blad, slik de måtte på 1800-tallet. Spesielt lot han seg inspirere av Charles Dickens mesterlige grep om de sosiale ulikhetene og konvensjonene i datidens London, så vel som Henry Mayhews *London Labour and the London Poor*, som samler historier om urettferdighet og nød fortalt av de som led dem, anonyme folk fra de fattigste samfunnslag. Han nevner også spesifikt George Elliots *Middlemarch* og *Felix Holt* som inspirasjonskilder.

## 2. Handlingsreferat av *The Quincunx*

Romanen er modellert etter et klassisk dickensk oppsett. Den følger visse mønstre fra viktoriatidens romankonvensjoner og især fra noen av Charles Dickens romaner, slik som *Great Expectations*, *Oliver Twist* og *Bleak House*. Blant annet er handlingen lagt til 1800-tallets England, hovedpersonen er en farløs og senere foreldreløs gutt som forteller sin historie. I sin søken etter sin familietilhørighet og arv vandrer han gjennom alle samfunnslag og utsettes for mange harde prøvelser. Forskjellene mellom landsbygda og metropolen London fremheves, samt eksentrisitetene til engelsk eiendomslov. Fattigdommen i de lavere samfunnslag settes i grell kontrast til de rikes overdådige eksesser.

Palliser til dels overdriver og parodierer Dickens stil, men *The Quincunx* skiller seg særlig fra den klassiske dickensromanen i det at den mangler en kjærlig farsfigur; den har nesten ingen gode skikkelser og det råder en konstant tvil om det finnes rettferdighet i verden. Den grenser nærmest til sosialrealisme. Litteraturkritikeren Joseph Miller skrev: «Det er som om Palliser prøver å si: 'La meg vise dere hvordan livet virkelig var på den tiden'.» (Miller 2004: 147)

Romanens struktur er gjennomsyret av tallet fem. Den er delt inn i 5 deler, hver del er delt inn i 5 bøker og hver bok i 5 kapitler. Romanen forteller historiene til 5 familier og 5 generasjoner med felles genealogisk familietre. Selv tittelen har i seg tallet 5. Ifølge Oxford English Dictionary er en quincunx: «Et mønster brukt for å plante trær hvor de er satt sammen i en gruppe eller flere på fem, plassert på en slik måte at fire står i hvert hjørne i et rektangel eller kvadrat og det femte står i midten.»

Historiens helt er John Mellamphy – eller John Huffam, dette er nok et lite nikk til Charles John Huffam Dickens. Det blir ikke nevnt i boken men gutten er antakelig født i 1812, samme fødselsdato som Charles Dickens. Han begynner sitt liv som en overklassegutt ute på den engelske landsbygda, men der skal han ikke bli lenge. Moren hans, Mary Mellamphy, er enke og liker ikke å snakke om sin fortid. Hun er alltid på vakt, men paradoksalt nok meget godtroende overfor dem hun tror er hennes venner. Hun føler at usynlige krefter konspirerer mot henne og sønnen og at de er ute etter et mystisk dokument hun alltid har med seg – en kedisill. Disse fiendene vil ikke nøle med å drepe dem for å få tak i dokumentet. På grunn av Johns trang til å utforske landsbyen blir den lille familien oppdaget og må flykte, i ly av natten, til London. Skjebnen vil dem ikke godt og fra ankomsten i metropolen går det fra vondt til verre. Pengene

forsvinner så altfor fort og de ender opp som noen av Londons fattigste. Mary prøver å unnsnippe den grelle virkeligheten og begynner å drikke og ender opp som prostituert. Hun blir senere reddet av sin sønn, angrer og dør av tæring! I viktoriansk litteratur er dette ansett for en «god død», hvor den falne kvinnen likevel blir frelst. Fra dette øyeblikket er Johns liv en karusell som er innom familieskandaler, tapte testamenter, galehus, kriminelle gjenger, intriger og svik, mord, kloakklabyrintene under London, aksjespekulasjon, gale tanter, tragiske kjærlighetshistorier og tjenerskapets doble natur. Familiene knives bokstavelig talt om testamenter og kedisiller.

Fortellerstemmen er allvitende, men upålitelig. Det er en eldre John Huffam som forteller, men på et tidspunkt er det moren som gjennom sin etterlatte dagbok forteller sin versjon av familiehistorien. Vi lures inn i dette edderkoppnett av versjoner og blir tvunget til å velge hvem og hva vi skal tro på, og selv spekulere.

### 3. Valg av kapitler

Romanen er på nesten tolvhundre sider og har nok av kapitler å velge mellom. Dette fører til en rekke spørsmål. Hvilke kapitler skal man velge? Er det best å velge kapitlene der handlingen drives frem av store omveltninger i karakterenes liv, eller er det bedre å velge partier som understreker spenninger og variasjoner i stil og språk? Valget falt, etter en del overveielser, på de to første kapitlene i Bok 1.

Kapittel 1 begynner med et hemmelig møte mellom to herrer fra den juridiske profesjon. Den ene bestikker den andre til å oppgi konfidensiell informasjon om en klient. Denne informasjonen er essensiell i søken etter et meget viktig skjult dokument. Kapittel 2 introduserer oss for helten, den unge John Mellamphy, som bor sammen med sin mor, Mary, ute på landsbygda, uvitende om at han egentlig heter Huffam til etternavn. I tillegg til de ovennevnte hovedpersonene introduseres vi for barnepiken Bissett, kokken Belflower, gartneren Pimlott og en omstreifende fra London.

Hovedgrunnen til at jeg valgte de to første kapitlene i *The Quincunx* er at de er representative for romanens stil og språk. Det skjer ikke særlig mye i disse kapitlene, men de legger grunnlaget for den videre handlingen i romanen. De har også et stort spenn i språklig oppbygning og stil. Kapittel 1 er skrevet på et meget formelt og korrekt engelsk, og har i tillegg en del juridiske uttrykk som jeg skal gå nærmere inn på siden. Kapittel 2 er radikalt forskjellig fra kapittel 1. Forskjellene er både leksikale og stilmessige. Stilen er ledigere og uformell. Dialogen, i tillegg til å være uformell, preges av stor variasjon i sosial stand og regionale språklige skillelinjer. Her er det ikke bare variasjon i språket blant de forskjellige personene i husholdningen, men også mellom borgerskapets korrekte londonaksent og landsbybeboernes dialekt.



## 4. Kulturell og temporal avstand mellom kildetekst og måltekst.

### 4.1 Litterær oversetterteoretisk kontekst

Enhver oversetter vil møte på utfordringer når en kildetekst skal ikles et nytt språk og en ny kultur. Oversetteren vil noen ganger risikere å føle en viss utilstrekkelighet i sitt forsøk på å overføre kildekulturens referanserammer til målkulturen. Maurice Blanchot gjengir i *The Works Of Fire* et meget treffende sitat: «The language to be translated seems at once more *imagistic* and more *concrete* than the language into which we translate it.» (Blanchot 1995: 176) Ofte er det knyttet usikkerhet til hvorvidt den konnotative betydningen fra utgangsteksten er bevart i oversettelsen, om det tvetydige og mangfoldige i ordene er ivaretatt idet de krysser oversettelsesavgrunnen til målspråket og den nye kulturen. Det er derfor viktig at aktiveringen av oversetterens mentale referanserammer har rot i kildeteksten, at oversetteren kjenner til forfatterens referanserammer og at man unngår idiokulturelle interferenser (Walle 2012: 42). På 1800-tallet skrev teologen og hermeneutikeren Friedrich Schleiermacher: «Either the translator leaves the writer in peace as much as possible and moves the reader towards him, or he leaves the reader in peace as much as possible and moves the writer towards him.» (Schleiermacher 2012: 49) Videre sier han at siden disse to alternativene er så forskjellige og uforenlige, må ett av dem velges og helst følges nøye. Han legger til at det første alternativet, å bevege leseren mot forfatteren, er å foretrekke (ibid.). En viktig funksjon i oversettelsen er å overføre noe nytt fra originalspråket til målspråket. Målspråket berikes, og slik unngås faren for at oversettelsen blir en etterligning og ikke en oversettelse av kildeteksten.

I *The Translator's Task* underbygger Walter Benjamin til en viss grad Schleiermachers teori når han sier: «When seeking insight into a work of art or an art form, it never proves useful to take the audience into account.» (Benjamin 2012: 75). Det som er viktig for Benjamin er ordenes emosjonelle konnotasjoner. Oversettelsen skal være gjennomsiktig, den skal la originalen skinne gjennom og dette fordrer at syntaksen oversettes ord for ord (Benjamin 2012: 81). Man skriver ikke for leseren, sier han, og han understreker dette ved å si at det er oversetterens oppgave å finne «the intention toward the language into which the work is to be translated, on the basis of which an echo of the original is awakened in it.» (Benjamin 2012: 79) Selv om Benjamin hadde poesien i tankene da han skrev dette, mener jeg at det kan anvendes i all litterær oversettelse.

Riktignok har det seg slik at det vanlige for norske oversettere i dag er at oversettelsen ikke skal være gjennomsliktig slik Benjamin argumenterer for. Knut Johansen foreslår følgende oversettelsesmaksimer (Johansen 2005: 36) for en mulig hjemliggjøring av kildeteksten:

Innholdsmaksimen: Oversett det som står.

Kvalitetsmaksimen: Oversett til idiomatisk norsk.

Trofasthetsmaksimen: Oversett slik at din tekst er i overensstemmelse med forfatterens intensjoner.

Tanken er ikke at alle maksimene nødvendigvis må oppfylles til enhver tid. For eksempel kan en oversettelse til idiomatisk norsk gjøre det umulig å overholde innholdsmaksimen, men løsningen bør ikke desto mindre respektere trofasthetsmaksimen – altså ikke bryte helt med forfatterens intensjoner. Da må man spørre seg hva som er forfatterens intensjoner.

Charles Palliser forteller selv at han var fascinert av den viktorianske romanens mesterlige bruk av fortellertekniske knep, knep som gir oss underlige mysterier, helter som må gjennomgå skumle prøvelser og unngå farer, knep som får leseren til å bla videre. Man kan ane intensjonen når han sier: «When I decided to embark on something similar, I knew that I wanted not to imitate these novels passively but to re-contextualize them, to offer a critique like an academic work, but in the form of another novel.» (The Quincunx 1992: 1208)

Innholdsmaksimen, «det som står», kan også blokkere for kvalitetsmaksimen, idiomatisk norsk, for eksempel når det som står ikke er idiomatisk på kildespråket. Forfatterens intensjoner vil dessuten kunne bli overkjørt av behovet for et idiomatisk norsk språk hvis det for eksempel ikke finnes noe språklig uttrykk på norsk for denne intensjonen.

Teorier og teoretikere er mange og varierte. Noen ganger kan vidt forskjellige teorier dele felles kriterier for hvordan en oversettelse skal gjennomføres, andre ganger vil hensikten med en oversettelse gjøre en bestemt teori mer forenlig med teksten. I min oversettelse har jeg valgt å beholde visse fremmedgjørende elementer ved å følge en kildespråksorientering samtidig som jeg har hjemliggjort andre ved å orientere meg mer mot målspråket.

## 4.2 Valg av hovedstil: kulturspesifikke ord og fenomener

Selv om *The Quincunx* er skrevet fra et britisk kulturelt perspektiv, så er den likevel solid plantet i en vestlig kulturell tradisjon. De mange kulturelle referansene til viktoriansk tid har stort sett liknende resonans i norsk 1800-talls kultur. I etterordet kaller Palliser romanen for en *ironisk rekonstruksjon* hvor aktuelle temaer blandes sammen med et historisk bakteppe. Og ikke bare det:

«One of the early things I set out to do, however, was to construct a narrative that would hold the interest of readers. I did this because I was fascinated by the mechanics of storytelling and interested in finding out in practical terms how narrative works, how the reader's interest in 'what happens next' is created and maintained.» (The Quincunx 1992: 1205)

Han får dette til ved blant annet å velge en stil inspirert fra historier fortalt av fattigfolk i Henry Mayhews *London Labour and the London Poor*. Videre sier Palliser: «These were not the only oral narratives that interested me. I became intrigued by the way families tell stories about their past that conceal and romanticize their origins just as nations do in telling the stories that make up 'history'.» (1992: 1209)

En oversettelsessituasjon vil føre med seg visse kompromisser: oversetteren må vurdere hva som er viktig, en orientering mot kildepråket eller mot målpråket, hvordan forholde seg til visse arkaiske eller gammelmodige uttrykk i kildepråk og målpråk. Hvordan skal spesifikke ord og uttrykk behandles? Skal man bruke fotnoter eller avstå fra slik «forurensing»? Hvordan vil en samtidig lesere forholde seg til en tekst som søker å formidle en historie som finner sted for nærmere tohundre år siden?

Walter Benjamin anså kildeteksten som en ustabil størrelse fordi verk som blir kanonisert, det vil si verk som fortsetter å bli lest etter hundrevis av år, nødvendigvis vil bli lest på forskjellige måter opp gjennom historien. Oversettelse er en av virksomhetene som bidrar til å gi verk nye lesere og hindrer at de blir glemt (Benjamin 2012: 76). *The Quincunx* kan ikke sies å være en kanonisk tekst, da den utkom for kun over tjue år siden. For en nåtidig engelsktalende person fortøner romaner som *David Copperfield*, *Bleak House* og *Sense and Sensibility* seg som gammelmodige, romantiske tablåer, eller som skrekkskildringer fra en svunnen tid.

*The Quincunx* etterlikner disse tekster og benytter seg av samme språkdrakt og tidskoloritt og leseren oppdager ingen store forskjeller før han/ hun har kommet et stykke inn i handlingen.

Som et ledd i å beholde visse stilistiske trekk fra originalteksten har jeg valgt et konservativt eller nøytralt bokmål der handlingen tilsier at et slikt språk er påkrevet, slik som i kapittel 1. Som ikke-standardsspråk har jeg heller valgt en østlandsk talemålsvariant som kan anses for geografisk nøytral. Jeg har konsekvent brukt flere av de konservative bokmålsordene som tids- og kulturelle markører. Andre steder har jeg valgt sære eller uvanlige ord for å markere dialektale trekk hos landsbybeboerne.

I tråd med epoken og litteraturen kildeteksten prøver å emulere finner vi i *The Quincunx* en mengde kulturspesifikke ord og uttrykk som vil være vanskelig å forstå selv for en nåtidig leser av kildespråket. Å oversette slike ord kan ofte være både vanskelig og tidkrevende. Eksempler på ord som er nær knyttet til kildekulturen er navn på redskaper (*grubbin'-hoe, brick hod, spade, trowel*) og møbler (*black press, sideboard, side-table, writing-stand, letter-case, escritoire*).

Det later til at forfatteren selv er klar over hvor daterte og tidsspesifikke noen av disse ordene er når han for eksempel velger å la unge Huffam beskrive et merkelig redskap han ikke har sett før på følgende vis: «[He was] manipulating a long-handled tool with awkward jabbing strokes... its shape was very strange indeed with the blade curved almost into hooks on either side.» (9) Dette redskapet viser seg å være en *molin'-spade*, her skrevet med dialektkoloritt. Jeg antar at Pimlott snakker om en spade lagd for å grave opp hulene til muldvarpene, altså en *muldvarpspade*.

Såvidt jeg vet finnes det ikke et redskap i det norske hagespråket som tilsvarer en *molin'-spade* og jeg tillater meg en direkte oversettelse som beholder det beskrivende aspektet fra originalen. I de andre eksemplene har jeg fulgt en liknende strategi, der det ikke har vært mulig å finne et tilsvarende norsk ord. Visse tilfeller har krevd fyldigere bakgrunnsinformasjon, slik som *frock-coat*, som alene, denotativt betyr frakk, mens det her er snakk om en *frock-coat* som barnet John Huffam har på seg. I viktoriatiden var det slik at gutter og jenter hadde liknende klær frem til en viss alder, og hvilken alder dette var forandret seg i løpet av 1800-tallet. Det er imidlertid en viss enighet i at gutter ble ikledd kjoler i hvert fall frem til femårsalderen. ([victorian-era.org](http://victorian-era.org))

Utfordring her består i å finne ut av alderen til hovedpersonen. Tar man utgangspunkt i likheten mellom navnet hans og Charles Dickens, kan man tenke seg at han også deler Dickens

fødselsdato. Dessuten beskrives en astronomisk hendelse – en komet sett i 1811. Basert på dette kan man regne seg frem til at han er sju eller åtte år gammel. Vi kan da med rimelig sikkerhet anta at han ville gått med *frakk* og ikke kjole.

Andre områder som kan by på utfordringer er husrom slik som: *nursery, sitting-room, breakfast-room, the little parlour/ parlour*. I det engelske språk er detaljene viktige og et rom er ikke bare et rom, det har sin spesielle rolle i huset, i streng analogi med husholdningen for øvrig. I Norge, med sin manglende tradisjon for store herskaps hus og adel, har man ikke hatt den samme bruken for slike differensierende ord. Likevel er det fullt mulig å oversette disse kulturspesifikke ordene.

**Eksempel 1:** We went from the older half into the *spacious hall*, in the newer part of the house, from which led the *sitting-room* and *breakfast-room* where we took our meals (except, oddly, breakfast which we had in the *little parlour*). (15)

**Alternativ [valgt]:** Vi gikk fra den gamle delen av huset til den romslige entreen i den nye delen, som ledet inn til dagligstuen og frokostrommet, hvor vi inntok våre måltider (unntatt, pussig nok, frokosten, som vi spiste i oppholdsrommet.)

**Eksempel 2:** *the chandler's shop* (15)

**Alternativ [forkastet]:** landhandlerens butikk

**Alternativ [valgt]:** lysestøperens butikk (21)

Ordet *chandler* var i viktoriansk tid forbundet med en lysestøper. I begynnelsen trodde jeg at det allerede hadde utviklet seg til en slags landhandleri, slik ordet ble brukt mot slutten av 1800-tallet, men etter en nøye gjennomgang har jeg konkludert med at det kun var stearinlys som ble solgt hos lysestøperen det er snakk om i romanen.

**Eksempel 3:** *My first thought was that he might be a pedlar* (11)

**Alternativ [valgt]:** Det første som slo meg, var at han kanskje var en kramkar. (15)

Dette er et eksempel på et uvanlig ord. *Pedlar* er en eldre form av det engelske ordet *peddler* og er således ikke mye brukt. Som tidsmarkør har jeg brukt ordet *kramkar*. Dette ordet ikke lenger i særlig omløp i det norske språk men er fremdeles gjenkjennelig.

**Eksempel 4:** “*Oh no, you have to be clever to ketch Old Mouldiwarp asleep.*” (10)

**Alternativ [valgt]:** Å nei, du må være durkdreven for å kunne fange gamle Muldivarp mens han sover.» (13)

Dette eksempelet inneholder ordet *clever* (slu, listig, lur) som jeg har oversatt med tidsmarkøren *durkdreven*. Ordet holder seg til kvalitetsmaksimen samtidig som det beholder rollen som indikator for et annerledes klingende talespråk.

### 4.3 Høflige tiltaleformer

I *The Quincunx* brukes tiltaleformer som *Mr.*, *Mrs.*, *Ms.*, *master*, og variantene *mester* for *master* og *ma'am* for *madam*, samt pronomenet *you*, som kan brukes i både formell (*De/Dem*) og uformell (*du*) sammenheng. Formene *Mr.*, *Mrs.* og *Ms.* er akseptert i norsk litteratur, men på grunn av romanens tidsmessige plassering og kulturelle likhet med romaner fra viktoriatiden lar det seg forsvare at jeg istedenfor benytter de norske ekvivalentene *herr*, *fru*, *frue*, *frøken* og subjekts- og objektsformene *De/Dem*.

De høflige tiltaleformer *herr*, *fru*, *frue* og *frøken* er ikke like mye brukt på norsk, og jeg har sett det som hensiktsmessig å utelate de fleste *fru* og *herr* når lille Johnnie har henvendt seg til Bissett, Belflower eller Pimlott, da tiltaleformene ikke tilfører målteksten noe vesentlig meningsbærende. Her belyser jeg også relasjonene som eksisterer mellom de forskjellige klassene: det forventes ikke at John skal ha samme respekt for tjenerskapet som overfor sin mor. Derfor har jeg unnlatt å ta i bruk de aller fleste *fru* Belflower og *herr* Pimlott og heller brukt navnene alene, med mindre de er brukt for å betone visse situasjoner.

Tjenerne vil naturligvis bruke høflighetsformene seg imellom så lenge deres arbeidsgiver er tilstede. Bissett kaller John for *master Johnnie*, som jeg har oversatt med *unge Johnnie* da norsk ikke har et semantisk ekvivalent ord. Pimlott kaller ham for *unge John*. Argumentet mitt for å gjøre det er at selv om John er «herren» eller «mannen i huset» så hadde det blitt kunstig å kalle et barn for «herr». Forholdet mellom Bissett og Mary er mer formelt og Bissett henvender seg til henne med *ma'am* eller *Mrs.* Jeg har valgt å oversette begge formene med *frue*. Det er også naturlig at Bissett og Belflower sier *De/Dem* til Johns mor. Teksten inneholder også ordet *esquire*, en datert høflighetstittel brukt i sin tid spesielt overfor landeiere. Denne tittelen kan uten videre oversettes med *herr*. I kapittel 1 lar jeg begge personene tiltale hverandre med de formelle høflighetsformene *De/Dem*. Det ville på den tiden vært helt utenkelig for to personer som ikke kjenner hverandre å tiltale hverandre med *du*. Den formelle tiltaleformen underbygger den trykkende og avventende situasjonen. Slik språket de bruker seg imellom er forsiktig og høyst sjargongpreget gir *De/Dem* en ekstra distanserende effekt på partene.

## 5. Språklige utfordringer

### 5.1 Oversettelse av tittel

I etterordet forteller Palliser om hvordan han kom på tittelen: «...probably by nothing more than the process of elimination, I thought of the number five. At that moment the word 'quincunx' and a striking visual image of the thing itself surfaced from somewhere in the recesses of my memory. (I think I knew the word from Pope's references to landscaped gardens in his *Epistle to Burlington* and had seen the design in an edition of the works of Sir Thomas Browne, the early-seventeenth-century antiquarian and mystic who was fascinated by the figure.)» (The Quincunx 1992: 1217)

I heraldikken går ofte quincunxformasjonen under betegnelsen saltire eller Andreaskors, oppkalt etter apostelen Andreas som ifølge legenden ble korsfestet på et kors formet som en X, et såkalt crux decussata. Det hadde vært fullt mulig å bruke et av disse ordene som tittel på romanen, men siden ordet *quincunx* er like uvanlig på engelsk som på andre europeiske språk vil det være formålstjenlig å beholde det som tittel, uten den engelske artikkelen *the*, og heller oversette undertittelen «*The Inheritance of John Huffam*», til «John Huffams arv».

### 5.2 Oversettelse av dialekt og ulike stilnivåer

Gideon Toury sier at oversettelsesstrategi er en balansegang mellom det som er adekvat for kildetekstens språk og kultur og det som er akseptabelt i måltekstens språk og kultur (Toury, rev.1995: 171). Siden jeg har måttet forholde meg til en tekst som både kulturelt og tidsmessig er lagt til viktariatiden, har jeg valgt en fremmedgjørende strategi der hvor jeg har ansett det for passende, slik som i første kapittel. Dette har jeg fått til gjennom en bevisst bruk av konservative språkformer og markørord, altså ord som skiller seg ut ved å være uvanlige eller fordi de bærer et gammeldags preg i det norske språk.

Registeret i kapittel 1 markeres ved å være basert på et juridisk språk. Stilnivået ligger på et meget formelt og korrekt engelsk. Setningen «*I assure you, my dear sir, I am quite unable to oblige you.*» som jeg har oversatt til et formelt bokmål; «Jeg kan forsikre Dem, sir, at det er umulig for meg å etterkomme Deres ønske.» er et godt eksempel på registeret som benyttes. Hvorfor bruker forfatteren, eller burde vi heller si fortellerstemmen, denne distanserende teknikken? Min teori er at ved å bruke en formel stil oppnår fortellerstemmen ikke bare å distansere handlingen fra de neste kapitlene men også å vise leseren hvor metodisk og mekanisk



disse skjulte kreftene arbeider. Hva er mer kaldt og upersonlig enn det juridiske maskineriet? For å understreke denne juridiske sjargongen er bruken av ord med fransk og latinsk etymologi konsekvent. Vi finner for eksempel ord som *correspondence*, *transactions*, *interrogation*, *observation*, *inducement*, *profession*, *respectability*, *assistance*, og til og med uttrykk som *an expression of manifest bewilderment*. Her har det vært viktig å beholde denne bruken av latinske ord. Noen steder har dette budt på utfordringer. Ta for eksempel:

**Eksempel 1:** «...a meeting between two professional gentlemen representing the chief branches of the law...» (3)

**Alternativ 1 [forkastet]:** «et møte mellom to profesjonelle herrer, der hver representerer sin juridiske hovedgren.»

**Alternativ 2 [valgt]:** «et møte mellom to lærde herrer som representerer hver sin gren innen jussen» (4)

Mens *professional* på engelsk har med hva slags ferdigheter en person har innenfor sitt yrke krever norsk at yrkesgrenen spesifiseres. Det er mulig å si profesjonelle idrettsfolk mens profesjonelle folk alene høres rart ut, med mindre profesjonell da brukes i betydning «seriøs, ansvarlig». Jeg vurderte også «lovmenn» men dette er et substantiv som oftest brukes om sheriffer i den ville vesten. «Boklærde» eller «skriftlærde» var også uaktuelt siden begge har konnotasjoner til hellige skrifter. Dermed ble alternativ 2 valgt da det å være «lærd» er å ha gode kunnskaper om noe.

### 5.2.1 Oversettelse av navn

La oss se litt nærmere på de to anonyme herrenes navn, fra kapittel 1, *Equity* og *Law*. Dette er selvfølgelig ikke deres ordentlige navn men pseudonymer ment å skjule deres identitet overfor leseren. Mona Baker sier: «A name or a reference to a food which is unknown to the reader can disrupt the continuity of the text and obscure the relevance of any statement associated with it.» (Baker 2009: 230) Jeg valgte å oversette *Equity* og *Law* med Sedvane og Lov og lot pseudonymene samtidig si noe om karakterene. *Equity* er delvis å sammenlikne med det

som i norsk lov går under Sedvanerett, slik som kontraktsretten, forvaltningsretten og i statsretten. *Law*, som er et begrep for et formelt, nedskrevet, rettskraftig og upartisk syn på loven, er ekvivalent med det norske juridiske ordet *Lov*.

### 5.2.2 Dialektspesifikke eksempler

I forhold til dialektforskjellene har jeg måttet ta avgjørelser som muligens har hatt en forflatende effekt på teksten. Der forfatteren har etterstrebet en stor variasjon i det rurale språket og har valgt flere stilnivåer har jeg måttet kutte ned på disse, for slik å få en mer enhetlig og ryddig stil. Valget ble en mer geografisk nøytral bokmålsvariant, til tross for at den baserer seg på østlandsk talemål. Det hadde vært fullt mulig å bruke en mer markant dialekt, som telemarks- eller Totendialekt, men dette ville jeg ansett for risikabelt, da det kan fort virke stigmatiserende for leserne.

Eksempel på dialektord og uvanlige grammatiske vendinger som markerer at tjenerskapet er fra landsbygda er: *a-pestering*, *a-fore*, *a-tendin'* hvor prefikset *a-* har markørfunksjon. Under er det flere eksempler på uvanlige og «ukorrekte» grammatiske varianter, slik som infinitivformen *give* istedenfor den korrekte preteritumsformen *gave*; bruken av preteritum partisipp av verbet *done*, som uansett trenger hjelpeverbet *have*, istedenfor preteritumsformen *did*; bruken av *as* for det relative pronomenet *that*, noe barnepiken Bissett ofte sier; eller ikke-standard varianten *I means* i stedet for *I mean*. Som jeg skal vise har jeg valgt en normalisering av disse dialektformene. Det har ført til at nyansene forfatteren bevisst bruker har gått tapt i oversettelsen. Med fare for at dette kan føre til en forringelse av forfatterens stil har jeg likevel, som nevnt tidligere, valgt å benytte meg av stilmarkører, ord som gir en særegen koloritt til landsbybeboernes språk.

**Eksempel 1:** “*She’s let her work go for nought these last few days hangin’ around Limbrick’s workmen.*” (7)

**Alternativ [valgt]:** «Hu har forsømt arbeidet i det siste, sånn som hu har holdt seg rundt arbeidskarene fra Limbrick.» (9)

Her har jeg valgt å bruke dialektvarianten av pronomenet hun *hu* for å fremheve dialekten i kildeteksten. Jeg har også valgt *arbeidskarene* fremfor for eksempel *arbeiderne* som har konnotasjoner mer med industri enn landsbygda. Andre dialektale trekk er bruken av doble negasjoner:

**Eksempel 2:** *That ain't no consarn of mine.* (8)

**Alternativ [forkastet]:** «Det bryr ikke jeg meg om.»

**Alternativ [valgt]:** «Det ække mitt problem.» (11)

**Eksempel 3:** “Now, little mester,” he said, “*don't ye come a-pestering me with questions.* I aren't paid to abide 'em, like some.” (8)

**Alternativ [valgt]:** «Nå, unge mann,» sa han, «ikke kom her og plag meg med spørsmål. Jeg ække betalt for det, sånn som noen andre er.» (11)

Doble negasjoner er ikke lenger akseptert i britisk engelsk, men ansees som dialektale markører da de fremdeles finnes i muntlig tale. Norsk har ikke tradisjon for dobbel negasjon. Man kan selvfølgelig si «Det ække mitt problem, nei.» men da blir det en bekreftelse eller forsterkelse av en ytring. Det valgte alternativet hadde større idiomatisk flyt enn det forkastede samtidig som det har varianten *ække* som står mer i stil til *ain't* og *aren't*.

**Eksempel 4:** *He don't reckonise no rights of property, don't Old Mouldiwarp.* (10)

**Alternativ [valgt]:** «Han bryr seg ikke om eiendomsrett, han gamle Muldivarp.» (13)

Da jeg ikke har kunnet overføre dobbelnegasjon har jeg valgt en annen strategi, nemlig å bruke en markør som i talespråket er forholdsvis vanlig: å legge til et personlig pronomen når man nevner noen ved navn, som for eksempel «det er han Bjørn som kommer».

**Eksempel 5:** *“No. If you has to be told, I’m setting a trap for Old Mouldiwarp.” “You mean ‘mole’, Mr Pimlott. That’s the proper word.”*

*“I means what I says.” (10)*

**Alternativ [valgt]:** «Nei. Hvis du må vite det, så driver jeg og setter en felle for Gamle Muldivarp.»

«Du mener ”muldivarp”, Pimlott. Det er det riktige ordet.»

«Jeg mener det jeg sier.» (13)

Pimlott bruker her en dialektvariant av *mole*. *Mouldiwarp* betyr bokstavelig talt «jordkaster». Etymologisk deler *mouldiwarp* og *muldivarp* samme opprinnelse. Da jeg ikke har kunnet finne et dialektord for muldivarp har jeg tillatt meg å gjøre en vri på ordet og legge til en «i» og slik fått ikke-standardordet *muldivarp*. Som en liten digresjon er det interessant å se at unge John senere bruker herr Pimlotts register: *mouldiwarp*. Guttens begrepsforståelse er ikke bredt nok til å forstå dette, men han gjør det barn er flinke til: han lærer ved å etterlikne, fordi for ham har formen mindre betydning enn meningen. Han bruker samme fremgangsmåte når han senere hører Bissett bruke nyordet *rag-a-bond* og gjentar det overfor fru Belflower. For John er det ingen semantisk forskjell mellom *mouldiwarp*/ *mole* og *rag-a-bond*/ *vagabond*. Varianten *rag-a-bond* virker å være en bevisst feilstavelse av *vagabond*, hvor «rag» viser mer til den omstreifendes utseende, en mann med loslitte, fillete klær, enn til hans tilstand som landstryker.

**Eksempel 6:** *“And a very good evenin’ to you, too, mistress, and to the little genel’man. I was jist explainin’ to this young lady,” he addressed himself to Bissett but with a friendly eye included me in his speech, “how it is that I find meself, a stranger passin’ through this country to seek work, havin’ to seek charity of strangers, which is a thing I haven’t never done a-fore.” (12)*

**Alternativ [valgt]:** «God aften til Dem også, frue, og til den unge herremannen. Jeg holdt akkurat på og forklarte den unge dama her,» han henvendte seg til Bissett, men inkluderte meg med et vennlig blikk, «hvorfors det har seg slik at jeg, en fremmed på reise gjennom denne landsdelen på leting etter arbeid, må søke veldedighet hos fremmede, noe

jeg aldri har måttet gjøre før.» (16)

Forfatteren bruker uttrykket *the little genel'man* når den omstreifende henvender ser til John. Dette har jeg oversatt med den *unge herremannen*, for å påpeke den omstreifendes reserverte respekt for familien. Han sier ikke *young master* eller *mister*. Dermed virker hans fremtreden mer avvæpnende for familien, mindre farlig.

**Eksempel 7:** “a night’s lodgin’ and *wittles* arter a hard day’s *tramp*.” (12)

**Alternativ [valgt]:** «et sted å ta en hvil og noe reisekost etter en hard dags trasking?»  
(16)

*Wittles* er en feilstavelse av *vittles* som i sin tur er en arkaisk form med etymologisk opphav i *victuals* (*food,provisions*). *Victuals* er allerede på vei ut av det engelske språket. Sett i lys av dets noe gammelmodige preg fant jeg til ordet *reisekost*, som kan stå for både mat man tar med på reise så vel som lett mat man kan få tak i når sulten gnager. En landstryker vil ikke være kresen i matveien. Ordet har også et datert preg som passer inn i stilen og fungerer dermed som tids- og talemærke. Noe liknende finner man i neste eksempel. *Coppers* som er en slangform for mynter og som har sitt utspring i små brune kobber- eller messingmynter av lav verdi. *Siller* er en dialektvariant for *silver*.

**Eksempel 8:** “No *siller* in the house?” he said. “Not even a few *coppers*?” (12)

**Alternativ [forkastet]:** «Ingenting i huset heller?» sa han. «Ikke engang noen få slanter?»

**Alternativ [valgt]:** « Ingen daler i huset?» sa han. «Ikke en skjerv engang?» (17)

I utgangspunktet hadde jeg tenkt å utelate *siller* fra oversettelsen med den begrunnelse at *coppers* gjør det tydelig at begge setningene handler om penger. Men så kom jeg på ordet *daler*, som ifølge bokmålsordboka var en «eldre norsk sølvmynt, avløst av krone(n) i 1875.» Daler er et ord som mer eller mindre er gått ut av det norske språket. En leser av kildeteksten vil ikke nødvendigvis vite betydningen av *siller*, men vil utfra konteksten forstå at det har med penger å

gjøre. Jeg tror det samme vil være tilfellet med *daler* og hvordan en leser av målteksten vil oppfatte det. Jeg bevarer samtidig flertydigheten ordet har (som penger og som *sølvmynt* av større verdi). I neste setning er *coppers* oversatt med *skjerv*, som var en gangbar norsk mynt og som en norsk leser fremdeles vil kunne forholde seg til.

Nedenfor følger noen eksempler på idiomer og dialektord hvor jeg har fulgt liknende oversetterstrategier som de allerede nevnte.

**Eksempel 9:** *“I will not ma’am,” said my nurse stoutly. “I’ll not leave you and Master Johnnie out of my sight while that rag-a-bond is here.”* (12) [Bissett til Mary om den fremmede]

**Alternativ [forkastet]:** «Det vil jeg ikke, frue,» sa dadda bestemt. «Jeg vil ikke la deg og unge Johnnie være alene her sammen, mens den lasaronen er her.»

**Alternativ [valgt]:** «Ikke tale om, frue,» sa dadda bestemt. «Jeg lar ikke deg og unge Johnnie være alene her med den lasaronen omkring.» (17)

Her er det idiomatiske *I will not* oversatt med tilsvarende idiomatiske *ikke tale om*. Talespråk krever friere løsninger enn beskrivende passasjer. Talespråket, replikkene, skal gi illusjonen av spontanitet og derfor er det første alternativet forkastet.

Andre liknende eksempler er: *“Well, just fancy!”* (13) oversatt til det idiomatiske «Vel, har du hørt!» og videre på samme side *“Lor’ save us”*(13), oversatt med «Gud bevares».

**Eksempel 10:** *“ ’Tis all them Irishers workin’ on the new ’pike — besides all them that come over for the harvest now.”* (14)

**Alternativ [valgt]:** «Dette er alle dem irene som arbeider på den nye tollveien – i tillegg til alle dem som kommer til innhøstinga.» (19)

Turnpike eller ‘pike er det som på moderne engelsk er *tollroad* og på moderne norsk bomstasjon. En litt eldre variant er tollvei. Tollveier var vanligere i tiden før bilbruken tok helt over for

hestevognene. Disse veiene hadde tollbuer hvor man betalte for å kjøre videre. Bomstasjon blir for moderne sammenliknet med kildeteksten og jeg vil påstå at *tollvei* ikke virker særlig fremmed. Dermed er *tollvei* et alternativ som beholder kildetekstens innhold og form.

**Eksempel 11:** *I picked it up and as I handed it to her my eyes fell on the superscription, which, as I held it, was upside down.* (16)

**Alternativ [forkastet]:** Jeg plukket det opp, og idet jeg gav det til henne la jeg merke til adressaten, som sett fra min side, var snudd på hodet.

**Alternativ [valgt]:** Jeg plukket det opp, og da jeg gav det til henne la jeg merke til påskriften, som sett fra min side var opp ned. (22)

*Upside down* kan bety både *snudd på hodet* og *snudd opp ned*. Likevel er det en finurlig meningsbærende forskjell. Et papirark kan vanskelig være snudd på hodet – det kan store gjenstander eller mennesker – men det kan være opp ned.

### 5.2.3 Eksempler på rim og alliterasjon

**Eksempel 1:** *Although I was only a few yards from the garden with its murmur of bees and rustling of trees in the gentle wind, it was as if I had passed through a door into another world for here there was no sound at all.* (11)

**Alternativ [valgt]:** Selv om jeg bare var noen få meter unna hagen hvor biene summet og trærne hvisket i den milde vinden, var det som om jeg hadde gått gjennom en dør og inn i en fremmed verden, for her var det ingen lyd. (15)

I dette eksempelet har forfatteren benyttet seg av et fint poetisk grep og lar *bees* og *trees* rime for slik å forsterke inntrykket av idyllen som finnes «der ute», bare noen få steg unna. Her har forfatteren fordelen av at *bees* og *trees* rimer på engelsk mens man ikke kan si det samme om *bier* og *trær*. Min løsning har vært å overse enkeltordene og heller konsentrere meg om scenen som beskrives. Det symbolske som her overføres til målspåket er den konnotative assosiasjonen

til sommer og uskyld. «...hvor biene summet og trærne hvasket i den milde vinden...» formidler denne symbolikken.

**Eksempel 2:** *Usually I dreaded the moment when Bissett would knock on the door and I would be condemned to bed and sleep, but tonight I was, if not looking forward to it, at least resigned.* (16)

**Alternativ [forkastet]:** Vanligvis ventet jeg med gru tidspunktet når Bissett banket på døren og jeg ble befalt i seng og til å sove, men i kveld var jeg, om ikke glad for det, så i hvert fall resignert.

**Alternativ [valgt]:** Vanligvis ventet jeg med gru tidspunktet når Bissett banket på døren og jeg ble dømt til sengs og søvn, men i kveld var jeg, om ikke glad for det, så i hvert fall ikke uvillig. (21)

Her har jeg tillatt meg å oversette *condemned to bed and sleep* med en alliterasjon og har samtidig hjemliggjort leddsetningen *but tonight I was, if not looking forward to it, at least resigned* til det idiomatiske *men i kveld var jeg, om ikke glad for det, så i hvert fall ikke uvillig*. Jeg har kunnet tillate meg å gjøre bruk av alliterasjon i setningen da meningsinnholdet forblir intakt i overgangen. Et annet eksempel hvor jeg har gjort bruk av alliterasjon i målspråket:

**Eksempel 3:** *And so, truly like a disgraced prisoner with nothing to say on his own behalf, I was handed over to my guard and led away.* (17)

**Alternativ [valgt]:** Og slik, virkelig som en fallen fange, uten noe å si til sitt forsvar, ble jeg overlatt til min fangevokter og ført bort. (23)

I dette eksempelet har jeg fulgt samme prosedyre som i eksempelet ovenfor: jeg har valgt *fallen fange* for *disgraced prisoner*. To ord som gir en poetisk klang til teksten som ikke er der i originalen.



### 5.3 Idiommer og faste uttrykk

Et idiom er ifølge Litteraturvitenskapelig Leksikon en «spesiell uttrykks- eller taleform som avviker fra en gitt standard. Idiomatiske variasjoner, som kan være regionalt og/eller sosialt bestemt, manifesterer seg litterært gjennom språklige, stilistiske og delvis narrative variasjoner.» (Litteraturvitenskapelig Leksikon, 1999)

Hvert språk har sine særegne uttrykk, ord som gjennom tidene ansees for å høre sammen og som er med å gi språket flyt. Derfor er det ikke alltid lett å overføre slike idiommer fra kildepråk til målpråk. Ordet *nanny* har jeg for eksempel valgt å oversette med *dadda* fremfor *barnepike*. Dette er et bevisst valg som bunner i at *nanny* stort sett brukes i dialog. Ordet *barnepike* gir ikke samme flyt i det muntlige språket og vil da markere et stilbrudd med originalen.

I kapittel 2 sier kokken Belflower «Well, just fancy! Isn't that nice, dear.» Bruken av *Dear* er mye mer vanlig på engelsk enn norsk *kjære/ kjære deg*. I eksempelet ovenfor valgte jeg likevel å bruke et annet substantiv, nemlig *vennen*. Setningen blir da: «Vel, har du hørt! Så fint, *vennen*.» Kokken er glad i lille John, og ordet *vennen* formidler denne godheten og sympatien. Likevel har det mer nøytrale konnotasjoner enn når Mary sier til John «*Don't answer again, dearest*» eller «*You're safe now, my dearest*» som jeg derfor har oversatt med *kjære*. På et helt annet nivå ligger Equitys bruk av *my dear sir* overfor Law. *Dear* er her ment som en bedende, men respektfull henvendelse, som er i overenstemmelse med situasjonen: *men kjære Dem*.

La oss nå se på andre former for idiommer og ta for oss metaforen: *a rotted pea ...from a rotted pod*.

**Eksempel 1:** *Bissett sniffed expressively. "Sorrer," she repeated. "It's a rotted pea as you'll get of a rotted pod. You're too soft on the gal, ma'am."* (7)

**Alternativ [forkastet]:** Bissett snøftet megetsigende. «Sorg,» gjentok hun. «Eplet faller ikke langt fra stammen. De er for snill med jenta, frue.»

**Alternativ [valgt]:** Bissett snøftet megetsigende. «Sorg,» gjentok hun. «Man kan ikke lage gull av gråstein. De er for snill med jenta, frue.» (9)

Kildetekstens bildebruk lar seg ikke alltid overføre til måltekstens. I sin normative tilnærming til metaforen foreslår Peter Newmark syv fremgangsmåter for oversettelse av den vanlige metaforen, *stock metaphor*. Jeg skal ikke liste opp alle syv fremgangsmåtene her, men konsentrere meg om oversettelsesprosedyre nummer to, som foreslår «Replacing the image in the SL with a standard TL image which does not clash with the TL culture.» (Schäffner 2004: 1257) Metaforen på forrige side, gjengitt ord for ord, Newmarks første oversettelsesprosedyre, blir: *en råtten ert fra en råtten belg*. Meningsoverføringen er bevart. En leser fra målkulturen vil forstå det konnotative innholdet uten større problemer, men idiomatisk er det ikke. Et bedre alternativ, som bevarer meningen fra kildekulturen og ikke er i konflikt med målkulturen (TL) er *Man kan ikke lage gull av gråstein*. Den underliggende metaforen her er at et individets gode eller dårlige moral er tett knyttet til familiens moralske standard. Selv om den norske metaforen bevarer en stor del av meningsinnholdet vil det likevel være et visst tap fra originalen, den er atskillig skarpere. I utgangspunktet hadde jeg valgt ordtaket *eplet faller ikke langt fra stammen*, som tilsvarer det engelske *the apple doesn't fall far from the tree*, men forkastet dette da forfatteren har valgt et annet og mindre kjent uttrykk.

Jaktmetaforen nedenfor har et tilsvarende overførbart meningsinnhold. I dagens engelsk ville det vært mer naturlig å si «I've smoked you out» da henvisningen til *lay/ lair* (hi, hule) ikke er så vanlig nå til dags. Det litt eldre uttrykket viser til tiden da man lagde bål foran hiåpningen til dyret man jaktet på for slik å tvinge det ut og fange det.

**Eksempel 2:** *I've 'smoked your lay' — isn't that how they call it in the jargon of your clients?*  
(4)

**Alternativ [valgt]:** Jeg har ”røyket Dem ut” – er det ikke slik De kaller det i sjargongen til Deres klienter?»

**Alternativ [valgt]:** Jeg har ”røket Dem ut” – er det ikke slik det sies i Deres klienters sjargong?» (5)

Jeg har erstattet «smoked you're lay» med «røket Dem ut», det var stilmessig mer korrekt å bruke *røket* enn *røyket*. Metaforen taper seg ikke i oversettelsen da leseren av målteksten har samme referanse til uttrykket, altså å avsløre eller avdekke en persons tvilsomme beskjeftigelser.

Andre uttrykk tar for seg psykologiske sider ved en person, sider som avdekker en indre uro, slik eksemplet nedenfor illustrerer:

**Eksempel 3:** *My mother clasped and unclasped her hands* (15)

**Alternativ [forkastet]:** Mor foldet hendene gjentatte ganger.

**Alternativ [valgt]:** Mor vred seg i hendene. (21)

Å folde hendene er sterkt forbundet med religion, med å be. Å vri seg i hendene henspiller på fortvilelse eller engstelse. Dette beskriver morens sinnstilstand bedre enn det forkastede alternativet, og er samtidig mer idiomatisk korrekt.

På side 16 finner man uttrykket *bold as brass*, som tilsvarer det norske *frekk som få*. Men siden jeg allerede bruker *frekk* i den forgående setningen erstatter jeg *frekk* med synonymet *freidig*.

**Eksempel 4:** *That Sally, a saucy-faced little baggage. Coming to the front door bold as brass.* (16)

**Alternativ [valgt]:** «Hun Sally, frekke, lille fruentimmeret. Komme hit til hoveddøra freidig som få.» (22)

## 5.4 Syntaks

Et av aspektene ved teksten som byr på flest utfordringer er syntaksen. Palliser bruker en kompleks setningsstruktur hvor den passive formen er flittig brukt, med lange setninger, mange kommaer og semikolon. Jeg har valgt å beholde denne setningsstrukturen og unngått fristelsen til å dele dem i mindre, mer håndterlige enheter. En konsekvens av dette er at tekstflyten senkes noe.

**Eksempel 1:** *Approaching a particular house in a street near Lincoln's-inn-fields, Law, embodied in the person of a small, pale-faced gentleman of about forty years of age with a large head, mounts the steps and rings the bell.* (3)

**Alternativ [valgt]:** Lov, legemliggjort i form av en kortvokst, blek herre på omkring førti med et stort hode, nærmer seg et bestemt hus i en gate nær Lincoln's Inn Fields, går opp noen trappetrinn og ringer på. (4)

Her har jeg erstattet verbalet *approaching* med en foranstilt substantivfrase, *Lov*. Meningen i setningen forblir uforandret men fokus skifter fra handlingen til personen og beskrivelsen av vedkommende. Dette er et eksempel på transposisjon, hvor en ordklasse erstattes med en annen uten at det skjer en meningsforskyvning i budskapet (Munday 2012: 87).

**Eksempel 2:** *Between her and Bissett there existed a state of permanent though rarely overt hostility. As England and Russia have long struggled for mastery along the border from Constantinople to the North-west Frontier, so these two faced each other from their domains of kitchen and nursery and struggled for the upper hand throughout a range of less clearly defined spheres of influence. Sukey was their Ottoman Empire.* (15)

**Alternativ [valgt]:** Mellom henne og Bissett fantes det et permanent, dog sjelden åpenlyst, fiendskap. Slik England og Russland lenge har kjempet om herredømmet langs grensen fra Konstantinopel til Nord-vest-Provinsen, slik utfordret disse to hverandre fra hvert sitt domene på kjøkken og barnerom, og kjempet om overtaket gjennom mindre klare allianser. Sukey var deres Ottomanske rike. (20)

Dette er et klart eksempel på to syntaktisk komplekse setninger, den tredje setningen er tatt med for kontekst. For å komplisere setningen ytterligere er *the North-west Frontier* et avleggs navn som ble brukt om Khyber Pakhtunkhwa, pasjtun-provinsen, i det nordlige Pakistan. Jeg har etterstrebet enhet og har derfor ikke brutt setningsstrukturen. Imidlertid medfører dette en komplisert setningsoppbygging. En vanlig prosedyre å følge når man støtter på setninger som i eksempelet ovenfor er det Vinay og Darbelnet kaller for bokstavelig oversettelse, eller ord for ord oversettelse, mellom språk som tilhører samme familie og kultur. Denne prosedyren er å anse for en god oversettelse (ibid.). Der dette ikke lar seg gjøre, enten for grammatikalske, syntaktiske

eller pragmatiske årsaker, kan man følge andre prosedyrer, slik som *modulering*, hvor en engelsk passivkonstruksjon blir til en aktivkonstruksjon i en norsk oversettelse:

**Eksempel 3:** *In age the stranger was between my mother and Bissett* (11)

**Alternativ [valgt]:** Alderen til den fremmede lå et sted mellom mor og Bissett. (15)

Den passive preposisjonsfrasen i eksempelet har jeg gjort om til en aktiv substantivfrase, da den direkte oversettelsen «I alder lå den fremmede et sted mellom min Mor og Bissett» vil fremstå som totalt uidiomatisk.

**Eksempel 4:** *Although I tried to persuade her, she would neither bring the date nearer nor answer any more of my questions.* (15)

**Alternativ [valgt]:** Selv om jeg prøvde å overtale henne, ville hun verken forandre datoen eller besvare flere spørsmål. (21)

*Bring the date nearer* eller *closer* er et vanlig uttrykk på engelsk, og byr på problemer i overførbarhet. En direkte oversettelse vil være noe slik som «å bringe datoen nærmere» eller «nærme datoen» men dette er uidiomatisk og kan ikke anvendes. En dato kan nærme seg i tid men man kan ikke få en dato til å komme nærmere. Her har jeg valgt å løse det ved å oversette meningen, nemlig at moren ikke vil forandre datoen og har dermed kunnet bruke «...ville hun verken forandre datoen eller...»

**Eksempel 5:** *After some time, from the borders of slumber, my ears caught the faint jingling of bells in the far distance, and then the hollow, echoing rumble of huge iron-hooped wheels labouring over the uneven metal of the road.* (19)

**Alternativ [Forkastet]:** Etter en lang stund, fra søvnens grenseland, hørte jeg fra langt avgårde den svake klangen fra bjeller, og deretter den hule, ekkoaktige buldringen fra enorme jernkledde hjul som forserte det ujevne metallet i veien.

**Alternativ [valgt]:** Etter en stund, fra søvnens grenseland, hørte jeg den svake klangen fra bjeller i det fjerne, og deretter den hule, ekkoaktige buldringen fra enorme jernkledde hjul som arbeidet seg frem over den ujevne grusveien. (26)

Dette er en av de setningene som har voldt meg mest hodebry. Den stilistiske forvanskningen er typisk for forfatteren. Han prøver å presse maksimalt med informasjon inn i setningen. Det vrirler av substantiver og adjektiver.

Jeg lot setningslengden forbli uendret men gjorde om nomenfrasen *my ears caught the faint jingling of bells in the far distance*. Passivformen ble aktiv og jeg får et innskutt stedsadverbial, *i det fjerne* - noe norsk tillater men ikke engelsk. *Metal*, eller *road metal*, er for øvrig knust stein, pukk, grus og liknende som ble og blir brukt som veidekke. Jeg har oversatt det til *grusveien*.

**Eksempel 6:** *It was small and narrow with a floor that sloped steeply downwards towards the windows, while the low ceiling was sharply angled, because of the steeply-pitched roof, so that it, too, converged towards the end of the room where the window was.* (18)

**Alternativ [forkastet]:** Rommet var lite og smalt, med sterkt hellende gulv som endte ved vinduene, mens det lave taket var sterkt vinklet og helte også mot enden av rommet hvor vinduet var.

**Alternativ [valgt]:** Rommet var lite og smalt med et gulv som skrånet sterkt ned mot vinduet, mens den lave himlingen hadde en skarp vinkel på grunn av det bratte taket slik at det også skrånet ned mot den enden av rommet hvor vinduet var. (24)

Her synes jeg det er viktig å prøve å overføre den komplekse stilen forfatteren etterstreber. Det eneste jeg har tillatt meg å forandre på er *windows* til entallsformen slik at det stemmer overens med *window* i slutten av setningen. Det stemmer også bedre med rommets størrelse.

## 5.5 Flertydighet

Noen ganger kan et ord eller en setning ha en denotativ betydning, men flere konnotative assosiasjoner. Slike assosiasjoner kan oppstå på grunn av konteksten ordet/ setningen er i, den skriftlige eller muntlige formidlingssituasjon eller på grunn av slektskapsforhold i vårt leksikalske register. Slik som med idiommer vil ordvalg og avvik fra vanlig syntaks ofte brukes for å skape den mangfold og den flertydighet som er en del av litteraturens essens. Enhver oversettelse er forbundet med en viss risiko for tap av flertydighet, men det vil alltid være mulighet for å skape abstraksjon og flertydighet i målteksten ved hjelp av målspråkets egne konnotative relasjoner.

I det lange eksempelet under er det tvetydigheten i ordet *story* som kommer frem. På side seks finner vi første bruk av *story* i form av det sammensatte substantivet *story-teller*. Ordet brukes anklagende i betydningen løgner eller luring. I eksempel 2 forteller Bissett den unge John at han ikke må fortelle *stories*, i betydningen løgner, usannheter, men han svarer *But Mrs Belflower tells stories!*, i betydningen fortellinger, historier, eventyr, og bekrefter dette med «*But everybody does: Mamma reads me stories and Mrs Belflower tells me them and even Sukey. Everyone does but you.*» Gutten har ikke lært å se bak ordets denotative fenniss, han kan ikke forstå at historier kan enten være sanne eller usanne. Språkets flertydige univers er ennå ikke i hans makt og det er nettopp denne læringsprosessen som viser seg å være et viktig element i romanen: hvordan manipulasjonen av språket, av ord og setninger kan sette oss på vidt forskjellig kurs.

I eksempel 3 ønsker John at Bissett skal fortelle ham en *historie*, men hun nekter og vil ikke befatte seg med slike løgner. Han kontrer ved å påpeke at *the Bible is full of stories*, men Bissett sier at det er noe helt annet, uten å komme med en forklaring. For å målbinde gutten sier hun *Ask no questions and you'll be told no lies*. For henne er og blir historier synonymt med løgn, mens de for John representerer noe forvirrende, noe som er løgn, fortelling og sannhet. Jeg valgte å bruke *historie(r)* fordi ordet på norsk har flere av de samme konnotasjonene som det har på engelsk: historie som eventyr, skrøne, anekdote og fortelling. De andre alternativene kan rett og slett ikke måle seg.

I eksempel 1 kunne jeg ikke være konsekvent med bruken av *historie*, da det direkte oversatte *historieforteller* har helt andre konnotasjoner enn *story-teller*, som i originalen betyr noe sånn som skrønemaker eller løgner.

**Eksempel 1:**

“*Why no such thing, you story-teller!*” (6)

**Alternativ [valgt]:**

«Det er ikke sant, din luring!» (8)

**Eksempel 2:**

“... You know *you mustn't tell stories.*” (13) [sier Bissett til unge John]

“But Mrs Belflower *tells stories!*” I cried.

“I'm sure I hope she does not,” Bissett said gravely.

“But everybody does: Mamma *reads me stories* and Mrs Belflower tells me them and even Sukey. Everyone does but you,” I added bitterly.

My mother said quickly: “But we don't say they're true when they're not, Johnnie.” (13)

**Alternativ [valgt]:**

« ... Du vet at du ikke må fortelle historier.»

«Men fru Belflower forteller historier!» sa jeg.

«Jeg håper da virkelig ikke det,» sa Bissett alvorlig.

«Men alle gjør det: Mamma leser historier for meg, og fru Belflower forteller meg historier; til og med Sukey. Alle gjør det unntatt deg,» la jeg bittert til.

Mor la fort til: «Men vi sier ikke at de er sanne når de ikke er det, Johnnie.» (18)

**Eksempel 3:**

I didn't believe this but naughtily I said: “Then will you tell me a *story* instead?”

“You know very well I shall not. *Stories* are lies.”

“But the Bible is full of *stories,*” I said.

“That's quite different, and well you know it.”

“How is it different?”

“You ask too many questions. Ask no questions and you'll be told no lies.” “Why should anyone lie?” I demanded. “And if you can tell me a lie then you can tell me a story as well since you've just said they're the same thing.” (18)



**Alternativ [valgt]:**

Jeg trodde ikke på dette, men uskikkelig som jeg var sa jeg: «Så vil du fortelle meg en historie da?»

«Du veit godt at jeg ikke vil. Historier er løgn.»

«Men Bibelen er full av historier,» sa jeg.

«Det er noe annet, og det vet du godt.»

«Hva er forskjellen?»

«Du spør for mye. Dumme spørsmål avler løgn.»

«Hvorfor ville noen lyve?» forlangte jeg å vite. «Og hvis du kan fortelle meg en løgn så kan du fortelle meg en historie siden du sa det var det samme.» (25)

Det kjønnsnøytrale ordet *cousin* gjør ikke forskjell på feminin/ maskulin slik de norske ordene *fetter* og *kusine* gjør. Så mens engelsk kan tillate seg det faste uttrykket *kissing-cousins*, som ifølge Oxford English Dictionary, er «en venn eller familiemedlem som er nær nok til å hilse med et kyss» (på kinnet formodentlig) har man ikke et tilsvarende ord på norsk. For å omgå dette problemet har jeg valgt ordparet *familie/familiær* som konnotativt har ekvivalent verdi med kilden. I det engelske uttrykket er kusine-fetter relasjonen av liten betydning da det er deres eventuelle slektskap som settes i tvil. Jeg synes dette kommer tydelig frem med ordparet jeg har valgt.

**Eksempel 4:** “*Cousin,*” repeated Bissett darkly. “*If you mean that young good-for-nought, Job Greenslade, well, kissing-cousins is what they are, if cousins at all.*” (7)

**Alternativ [valgt]:** «Fetter,» gjentok Bissett mørkt. «Hvis De mener han unge udugelige Job Greenslade, ja, så er dem familiære nok, hvis dem da i det hele tatt er i familie.» (9)

Pimlott har, i sin forklaring til John om hva han har tenkt å gjøre med muldvarpen, valgt en kryptisk frase som enten kan bety at han har tenkt å lære opp muldvarpen til å bli en skredder som kan sy ham en ny vest, eller at han har tenkt å lage seg en ny vest av muldvarpskinnet.

**Eksempel 5:** “*And then I’ll make him turn tailor and fashion me a new coat.*” (10)

**Alternativ [valgt]:** «Og da skal jeg ta ham til skredder og lage meg en ny vest.» (11)

Grunnen til at jeg fremhever dette er at den unge John ser for seg hvordan muldvarpen med små nette fingre syr vesten. For å få frem denne tvetydigheten, som like gjerne kan skyldes Pimlotts dialekt, som hans sære måte å snakke på, har jeg valgt det grammatikalsk ukorrekte *Og da skal jeg ta ham til skredder og lage meg en ny vest* hvor skredder står i ubestemt form.

Målspåkleseren vil ikke ha noen problemer med å se at setningen inneholder flere alternative tolkninger.

Siste eksempel viser også til alternative fortolkninger. Hva er det Bissett henter til her? At Mary er en dårlig mor? At det John trenger er en fars hånd å holde i, eller en fars risende hånd, eller kanskje at han trenger å bli oppdratt av en far?

**Eksempel:** “*If you ask me, he wants a father’s hand.*” (18)

**Alternativ [forkastet]:** «Spør De meg så trenger han en fars hånd.»

**Alternativ [valgt]:** «Spør De meg så trenger han en fars oppdragende hånd.» (22)

Jeg synes alternativ nummer to passer best slik jeg tolker det, ikke minst fordi rett før har Bissett sagt til Mary *You’re a deal too kind to him, ma’am*. Hun sier også *he wants* i betydningen *han trenger*. Dette er muligens et av hennes dialektinnslag.

## 6. Konklusjon

I min oversettelsesprosess har jeg støtt på mange utfordringer som til tider har ført til mye tankearbeid. Det har vært morsomt og det har vært interessant. Mitt overordnede mål har vært å se hvordan jeg kunne tilpasse og formidle en tekst, som stilmessig er ment å være en viktoriansk etterlikning, til dagens norske lesere. Å se hvordan jeg kunne bruke en målspråkorientert strategi uten å miste kildetekstens språklige rikdom, og å markere den kulturelle og temporale avstanden uten at det går på bekostning av lesbarheten. En utfordring har vært dialektbruken. Etter å ha prøvd flere alternativer valgte jeg til sist en balansert, normalisert variant med noen markører som skulle skille de forskjellige personenes vokabular.

Eugene Nida sier at en oversetter skal passe seg for den anakronistiske fellen bestående av følgende: «(1) Using contemporary words which falsify life at historically different periods» og «(2) Using old-fashioned language in the receptor language and hence giving an impression of unreality.» (Nida, 1964: 153) Jeg mener i det store og hele å ha unngått disse fellene i min oversettelse. Det er mange eksempler som kunne illustrert utfordringene med en så kompleks tekst som *The Quincunx*. Jeg har begrenset meg til noen få som jeg mener beskriver problemområdene jeg har møtt på veien på en god måte. Mitt mål har vært å bevare de samme tolkningsmuligheter som i kildeteksten og den samme flertydigheten, som stimulerer leserens kreative tankeprosess, samtidig som de stilistiske trekk som kjennetegner forfatteren blir bevart.

## 7. Litteraturliste

### Kildetekst

Palliser, Charles (1992) *The Quincunx*. London: Penguin Books.

### Litteratur benyttet i kommentardelen

Munday, Jeremy (2012) *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. London, New York: Routledge.

Nida, Eugene (2004) —Principles of Correspondence [1964], i Lawrence Venuti (red.) *The Translation Studies Reader*, New York, London: Routledge, ss. 141-55.

Schleiermacher, Friedrich (2012) —On the Different Methods of Translating [1813], i Lawrence Venuti (red.) *The Translation Studies Reader*, New York, London: Routledge, ss. 43-63.

Toury, Gideon (2012) —The Nature and Role of Norms in Translation [1995], i Lawrence Venuti (red.) *The Translation Studies Reader*, New York, London: Routledge, ss. 168- 81.

Schäffner, Christina (2003) —*Metaphor and Transition: Some Implications of a Cognitive Approach* [2004], *Journal of Pragmatics. An Interdisciplinary Monthly of Language Studies*, Elsevier Science, ss. 1253- 1269.

Walle, Cecilie Horge (2012) —Scenes-and-frames-modellen I tolkning og oversettelse av metaforer [2012], i Bergljot Behrens og Bente Christensen (red.) *Oversettelse I Teori og Praksis*, Oslo, ss. 39-50.

Benjamin, Walter (2012) —The Translator's Task [1923], i Lawrence Venuti (red.) *The Translation Studies Reader*, New York, London: Routledge, ss.75-83.

- Baker, Mona (2009) *In Other Words: a coursebook on translation*. London, New York: Routledge.
- Johansen, Knut (2005) — *Oversettermaksimer og Lille Trille*, i Forfatteren og Oversetteren, nummer 0305: [http://www.skrift.no/forfatteren/0503\\_Hele\\_nummeret.pdf](http://www.skrift.no/forfatteren/0503_Hele_nummeret.pdf)
- Miller, J. Hillis (2004) — *Parody as Revisionary Critique: Charles Palliser's The Quincunx*, i Susana Onega og Christian Gutlebens (red.), *Refracting the Canon in Contemporary British Literature and Film*, New York: Rodopi, ss. 129-148.
- Blanchot, Maurice (1995) *The Work of Fire*. Stanford: Stanford University Press, ss.176-90.

Victorian Era childrens' costumes: <http://www.victorian-era.org/victorian-era-childrens-costumes.html>

### **Nettbaserte ordbøker**

Bokmålsordboka: <http://www.nob-ordbok.uio.no/>

Oxford English Dictionary: <http://www.oed.com/>

## **Vedlegg**



PART ONE

# THE HUFFAMS

## BOOK I

*A Wise Child*

## chapter 1

It must have been late autumn of that year, and probably it was towards dusk for the sake of being less conspicuous. And yet a meeting between two professional gentlemen representing the chief branches of the law should surely not need to be concealed.

Let us imagine, then, how Law might have waited upon Equity.

Approaching a particular house in a street near Lincoln's-inn-fields, Law, embodied in the person of a small, pale-faced gentleman of about forty years of age with a large head, mounts the steps and rings the bell. The door is immediately opened by a young clerk. The visitor steps inside, is relieved of hat, great-coat, and gloves, and is then ushered into a small dark room at the rear of the house. There he sees a figure seated at a little table at the other end of the chamber. The clerk noiselessly withdraws. The gentleman who is already there rises with the briefest of bows and indicates a chair opposite him before the fire. The newcomer seats himself while the elder man takes his chair again and brings his gaze to bear upon his guest. Equity is some fifteen years the elder, with a high-coloured complexion, a lofty nose and a face most remarkable for a pair of black bushy eyebrows.

There is a long pause and at last the newcomer clears his throat: "It has been an honour, sir, to receive and obey your summons."

There is a note of polite interrogation in this observation but Equity appears not to hear it for he continues to gaze at his guest.

After another minute Law asks nervously: "May I know how I can be of assistance?"

"Did you take the precautions I requested?" the host asks.

"Indeed I did. I am certain that no-one followed me here."

"Good. Then our meeting has probably been kept from the knowledge of a third party."

"A third party? My dear sir, you intrigue me. To whom do you refer?"

"I shall ask the questions," the other gentleman replies with only the slightest emphasis on the pronoun.

His guest flushes.



The elder gentleman takes something from his pocket and says: "Now, you have a client whose name I have written on this piece of paper which I ask you to be good enough to read." He holds it out for a few moments and when Law has looked at it and nodded in confirmation, he replaces it: "Very well. Then I will lose no time in coming to the point: the document which your client possesses has the capacity to damage very materially the interests of the party for whom I have the honour to act, and in view of this ..."

He breaks off for on Law's face is an expression of manifest bewilderment: "My good sir, I assure you I know nothing of such a document."

"Come, come. Not two weeks past your client sent a copy of it to us demanding money and giving your name for correspondence."

"That may be so ... that is to say, I am certain that it is so if you state it to be. But I beg you to believe that I am no more than a receiving-office in this transaction."

"What do you mean?"

"That I merely forward letters addressed to me in my client's name. I know no more of that individual's affairs than a letter-carrier does of the correspondence he collects and delivers."

The other gazes at him and says: "I am prepared to accept that that may be so." The younger gentleman smiles but his expression alters at the next words: "Then tell me the whereabouts of your client."

"My dear sir, I cannot."

"Beg your pardon, I'm forgetting to put up my stake," the elder says and brings out from his pocket something that crackles as he lays it on the table.

Law leans forward slightly to look at it. There is surely an expression of yearning on his face. Then he says: "I assure you, my dear sir, I am quite unable to oblige you."

"Oh-ho!" the elder gentleman exclaims. "You think to bargain with me, do you? I warn you not to try it or you will find that I am able to apply quite other inducements."

"No indeed, sir," the other stammers. "You entirely mistake my meaning. Your generosity quite overwhelms me and I only wish I could deserve it. However, it is wholly impossible for me to assist you."

"I advise you not to attempt any of your games with me, my good fellow," the other says in a brutally contemptuous tone. "I have made enquiries enough to know how ill these high-principled scruples become you. I've 'smoked your lay' — isn't that how they call it in the jargon of your clients?"

The other gentleman becomes quite pale. He begins to rise from his chair but his eyes fall on the thing on the table and he stays in his seat.

Equity goes on: "Do you wish me to give you the catalogue — or perhaps I should say, calendar — of activities in which I know you to be involved?"

When Law makes no answer Equity continues: "A little brokerage of doubtful bills, rather more squeezing of debtors, and a great deal of tutoring witnesses? Is that not so?"

The other gentleman answers with dignity: "You have misunderstood me, my dear sir. I merely meant that I do not possess the information you seek. If I had it I would most willingly give it to you."

"Do you take me for a fool? How do you communicate with your client, then?"

"Through a third-party to whom I forward my client's letters."

“That’s better,” the other growls. “Who?”

“A gentleman of the highest respectability who has been some years retired from my branch of our profession.”

“Most intriguing. Now be good enough to write down that gentleman’s name and address for I cannot identify him, even though your branch of the profession is hardly replete with gentlemen to whom that description applies.”

The other laughs shortly and joylessly. Then he takes out a pocket-book, writes “Martin Fortisquince, Esqr., No. 27 Golden-square”, tears out the leaf and hands it to the other gentleman.

Equity takes the paper from him and without looking at it says abruptly: “In the event of my needing to speak to you again we will communicate as before.” He reaches into a dark corner of the room beside his chair and tugs gently at a bell-rope.

Law rises with his eye on the thing on the table. Seeing this Equity carelessly pushes it towards him and he slips it into his pocket. Just as the door opens and the clerk appears again, Law hesitantly reaches out his hand towards his host. He, however, appears not to notice the gesture and Law hastily returns his hand to his pocket. The clerk ushers him to the door, restores to him his hat, great-coat, and gloves, and in a moment he finds himself out in Cursitor-street again. He sets off at a rapid pace occasionally looking anxiously behind him. When he has rounded several corners he draws into a quiet doorway and removes the package from his pocket. He cautiously counts it, counts it again, puts it back, and then sets off again more slowly.

## chapter 2

Our house, the garden, the village, and the country for a mile or two thereabouts — this was my world, for it was all I had known, until that last summer when a new one opened before me at Hougham. And now that I seek an image for the undertaking I am embarked upon, I recall a glorious afternoon during that summer when — still unaware that I was to leave so soon — I escaped from the confinement under which I had long chafed and lay, exulting not so much in my freedom as in my having stolen it, on the bank of the stream that ran through Mortsey-wood and on to the forbidden land towards the north.

Forgetful alike of my reasons for escaping and the precious minutes that were slipping by, I gazed, entranced, into the limpid depths. For there I glimpsed strange creatures that flitted away so quickly when I looked at them that I wondered if they were merely shadows — effects of the sunlight through the water upon the weeds and the dappled, pebble-strewn bed that vanished when I moved my head. And then in the attempt to see more, I poked the weed and pebbles with a stick, and only raised a dark cloud that obscured everything. And though it seems to me that the recollection is like that clear runlet, yet I have set myself to search back into my memory. And now that I clutch at my first reminiscences I recall only the sun, the warm breeze, and the garden. I remember no darkness or sunlessness or shade from that earliest time when the outlying cottages of the village marked the furthest limits of my world.

It may be that we are aware only of the warmth and the daylight and the sun at that most fortunate age, and that if there are moments of darkness and cold

they pass over us like a dreamless slumber, leaving no memory behind them. Or it may be that it is only the first touch of the cold and the dark that wakes us from our earliest sleep.

The first moment that separates itself from what had come before is late on an afternoon of cloudless sunshine when the shadows were beginning to lengthen. Tired after my play, I was swinging on the gate into the lane that ran along the side of the garden. From the topmost lawn at the back of the house where we were now, a series of terraced lawns descended, linked by a gravelled path and steps and surrounded by a high red-brick wall with espaliered apricot-trees against it. On each terrace the walnut and mulberry-trees extended their long thin arms protectively over the encircling flower-beds, in one of which Mr Pimlott was now at work some distance below us. And almost out of sight at the bottom of the garden, was the tangle of stunted trees and thick bushes we called the "Wilderness"

I recall the rough feel of the gate as I clasped its top in my hands to hold myself steady for each swing. The metal spikes were hot in the sunlight and the rust and black paint came flaking off in my fingers. With my feet thrust between the uprights of the gate and my frocks pressed against the frame, I pushed off from the jamb-post bending my body one way and then the other so that the gate swung out to its fullest reach and then fell back under its own weight, gathering speed as the ground sped past until it crashed home with a loud clang. I knew I wasn't supposed to do this, of course, and my mother had already reproved me as she sat on a garden seat at her work a few paces away.

Backwards and forwards I swung, lulled by the rhythm of the squeaking hinge, with the sun warm on my face, and the soft breeze carrying to me the scent of flowers and the smell of freshly-cut grass. I would close my eyes to listen to the loud buzzing of bees, then open them to gaze upwards at the blue sky and fleecy clouds that circled dizzily over my head as the gate hurtled downwards.

Suddenly a harsh voice that seemed to be right at my ear said: "Stop it at once, you wicked creatur'. You know that ain't allowed."

Distracted, I let the gate crash against the jamb harder than I intended and was stunned by the blow. For a moment I wasn't sure if I was really hurt, but whether I was or not, I knew how to appeal for reassurance.

I was taking a deep breath for that purpose when the voice came again: "Don't you set to a-bawlin', now. You're too old for that."

"But I'm hurt," I cried out.

"Then you've been justly sarved," Bissett jeered as she seated herself beside my mother.

"It's not just," I cried. "It was your fault for calling out like that."

"Don't answer again, dearest," my mother said.

"I hate you, Bissett, you always spoil things."

"You wicked child! I can see I s'all have to take my hand to you again."

"No you shan't for Mamma has forbidden you," I jeered.

"Why no such thing, you story-teller!"

Yet I knew it was true for my mother had promised me it was, but before I could say so she laid her hand to her mouth unseen by Bissett and I consented to hold my peace. Bissett, still grumbling about my wickedness, picked up her work: "I'll have no more of your malpertness. Now stand there in my eye and don't make no more mischief."

Though I was indignant at being ordered to stay, at least Bissett didn't know that there was nowhere else I wanted to be just then, for the great treat of the day was about to take place.

"It's too bad, ma'am, it really is," Bissett began. "She's let her work go for nought these last few days hangin' around Limbrick's workmen."

"Oh, but they've just about finished now."

"And glad I'll be to see the back of 'em. For I hate to have men in the house. Nasty noisy creatur's! And a fearful nuisance they've been with their buckets and their hods and their ladders. And that young mawkin and Mrs Belflower — who ought to know better — invitin' 'em into the kitchen five times a day."

"I understand," put in my mother timidly, "one of them is a cousin of hers."

"Cousin," repeated Bissett darkly. "If you mean that young good-for-nought, Job Greenslade, well, kissing-cousins is what they are, if cousins at all. Out companying at all hours! It may not be my place to say it, but I'm sure there are many well-conducted, natty girls in the village," Bissett went on, speaking with difficulty through a mouthful of pins, "would sarve a lot better than her, ma'am."

"But she's a good-natured, honest girl for all her faults. And Master Johnnie's fond of her. And then we should help her in her mother's recent sorrow."

Bissett sniffed expressively. "Sorrer," she repeated. "It's a rotted pea as you'll get of a rotted pod. You're too soft on the gal, ma'am."

At this moment I heard the cattle approaching from the direction of the High-street and an instant later they came crowding past the gate accompanied by a boy who was something of a hero to me for the nonchalant way in which he wielded his stick as he followed the herd. The dismal lowing and the way they competed for passage through the narrow lane were delightfully frightening, and I knew I was safe because of the sturdy gate that stood between us. But today something unprecedented happened. Suddenly one of them seemed to catch my eye — I can describe it in no other way — and began to make its way across the flow towards the gate, butting its way through the herd with an awful purposefulness. I knew in an instant that it had some terrible and irresistible mission to accomplish that involved me, and yet I could not stir to save myself. As the animal's huge head came thrusting towards the gate I saw its bulging blood-stained eyes rolling in their black leathery sockets, its huge teeth parting as if to close again upon my cheeks, and its thick, twisting, pointed horns like strange tree-trunks rising from the matted grass-like brown hair. I knew the gate would splinter and give way in an instant if that mighty head should be borne against it, and yet I continued to stand and stare, unable to move.

Then at last I turned and ran, my heart pounding in my ears while my legs rose and fell without seeming to carry me over the ground. Through my tears two blurred figures were visible a few yards away, rising to their feet and looking towards me in alarm — the one slender and flower-like in a bright gingham dress, the other standing out as a stark white shape against the greenness of the grass.

"That nasty cow!" I wailed. "Don't let him hurt me!"

In a moment I had buried my face in the starched white apron of my nurse and her arms were about my shoulders as she pressed me tightly to her and soothed me with the chiding, almost jeering, tone that she used on such occasions.

I best remember Bissett at this period as a crisp, slightly astringent aroma of starched apron and gown, a faintly apple-like smell, fresh and a little forbidding.

When I close my eyes I can remember looking up at a reddish face fringed by the few strands of grey hair that were visible beneath her lace cap. Her eyes were a pale shade of grey and her mouth was thin — and grew thinner on the rare occasions when she pressed her lips together in such a way that they gave the impression, without compromising themselves, of going up a little at the ends.

Now surely a few tears were permitted, but Bissett shook me and said : “Come, you ain’t a baby no more. Why, in no time at all, you’ll be a growed man and have to take care on your mother.”

I looked at her in surprise but at that moment my mother called out: “You’re safe now, my dearest. The cows have gone. Come and kiss me.”

I tried to, but Bissett held my arm tightly: “Don’t mar him, ma’am,” she said. “And see, you’ve your work that he’ll disarrange.”

I broke free of her grip and made for my mother’s lap, sending her needles, thread, and embroidery-frame crashing to the ground. I heard Bissett scolding us both but I didn’t care.

I don’t need to close my eyes to summon up the remembrance of my mother : the cascade of fair curls that flowed over her shoulders and down to her bosom so that when I snuggled up against her now my hands and face were plunged in among the soft scentedness; the sweet face with its gentle mouth; and the wide blue eyes that were bright now with tears for my own grief.

“Don’t you let him bother you, ma’am,” Bissett objected. “Look at your work, now, fallen all in a tumble on the grass.”

“It’s of no account, nurse,” my mother said.

“Why so it is, indeed! Good cloth and thread! Let him go and plague Mr Pimlott.”

“Yes, Johnnie. Why not find Mr Pimlott and ask him what he is doing. He seems to be making a hole. Do you think he can be burying something?”

“Why, I know what it is,” my nurse interrupted. “I meant to mind and tell you, ma’am: he’s aiming to make hisself a nice new weskit out of what rightly belongs to you. But it ain’t his property but yours since it’s on your land and it’s your time as he’s doing it in.”

My mother sighed but I heard no more for in an instant I was flying away across the terrace and then down the steps and over the grass-plot whose smooth surface was marred by a small mound of earth.

“Mr Pimlott! Mr Pimlott!” I cried as I raced towards the edge of the lawn where he was at work. “What are you doing? Can I help you?”

He was kneeling down and at my approach he raised his sun-darkened face and looked at me with an expression I could not read. I was rather in awe of him, partly because he was that strange creature, a man, and the only one I knew at all well. I wasn’t sure what being a man meant, except that he was large, the skin on his face looked rough, and he smelt of earth and tobacco.

“Now, little mester,” he said, “don’t ye come a-pestering me with questions. I aren’t paid to abide ’em, like some.”

“But Bissett told me to come and find you so that you can give me something to do.”

“That ain’t no consarn of mine. Mrs Bissett don’t give me orders, the Lord be praised. Though she sometimes thinks she do.”

I watched him for a few moments as he worked in silence. He was reaching into

a hole that was more like a burrow than a pit and manipulating a long-handled tool with awkward jabbing strokes.

“What are you doing?” I asked.

He made no reply but looked up at the sun shielding his eyes from its still bright glare. Then he withdrew the tool so that I saw how very long it was, and began banging it up and down on the grass to dislodge the earth trapped by the head. For its shape was very strange indeed with the blade curved almost into hooks on either side. He laid it down and began to gather up his other tools and place them on the grass beside the great wooden box in which he kept them.

“What have you been doing today, Mr Pimlott?” I asked in desperation.

Still without replying he began smearing thick grease like clear honey across the metal parts of the tools before wrapping each one up in a piece of soft-leather and carefully placing it in the box. They had always been objects of fascination to me: the fearsome spikes of the forks, the dibble with its two prongs for extracting thistles, and the spades with their heavy wooden handles polished smooth by use, the iron clamps that held metal and wood together, and above all, the blades that glittered so brightly and so surprisingly where the bare metal was kept shiny by being rammed hard and often into the earth.

“What’s this one called?” I asked him, indicating the long-handled one with the curiously hooked blade. “Is it a spade or a trowel?”

“Don’t you touch it,” he said. “It’s very sharp.”

“And this one?” I asked, and pointed to another that I had never seen him use.

He glanced at me. “That? Why, that’s my grubbin’-hoe.”

“What do you use it for?”

He looked at me for a long moment: “Why, I grubs.”

Encouraged by this reply, I looked round at the signs of his work: “Why have you dug up that tree?” I demanded, indicating a pear-tree lying on its side with its roots brutally exposed.

“On account of it has the canker.”

“The canker,” I repeated. Now here was an interesting new word and I repeated it several times to extract its full flavour. “What is the canker?”

“It’s a distemper as trees gets. And people, too. It rots ’em both away from inside.”

At this he opened his mouth suddenly, exposing a few blackened stumps, and made a harsh noise that I took for a laugh.

“But it looks all right. It seems a shame to kill it.”

“Why, anythin’ old or ill is to be throwed away or killed. And who has the right to pull up that tree if not I?”

“Why do you, Mr Pimlott? Surely it’s my mother’s tree?”

He turned away from me and delivered over his shoulder the longest response I had ever heard from him: “You want to know why? Because I planted it, that’s why. A dozen year or more a-fore your mither even come here, let alone you. What did you think? That it just growed of its own self? Everythin’ in this world has to be planted. And needs tending. Like yourself, with Mrs Bissett a-tendin’ of you. That is, if she done her work instead of leavin’ it to gossip and make trouble and let you come and bother folks as has work to do if she don’t.”

When he had finished I allowed a minute or two to pass before my curiosity overcame me again: “Are you burying the tree in that hole?” He shook his head. “Are you going to plant another?”

“No. If you has to be told, I’m setting a trap for Old Mouldiwarp.”

“You mean ‘mole’, Mr Pimlott. That’s the proper word.”

“I means what I says.”

“But why are you trapping him, Mr Pimlott?”

“On account of he comes in and digs up your mither’s grass-plat as she pays me to keep nice. He don’t reckonise no rights of property, don’t Old Mouldiwarp. And so he must be killed.”

“But that isn’t right.”

“Right, Master John?” He turned to me and looked at me keenly: “When he comes straight in and takes however many muck-worms he wants without so much as a by-your-leave?”

I could see the error in this argument immediately: “But we don’t want the worms.”

“You don’t want the worms? No, in course you don’t want the worms. But no more don’t you want for no-one else to come boldly in and ketch them worms, being as they’re yourn.”

I thought about this because I was sure there was a reply, but without waiting for me to find it, the gardener went on: “Well, howsomever, he’s ketched enough worms and now I’ll ketch him, for he has something I want, and if I’m clever enough I’ll get it of him. And that’s the way the world goes: if you don’t eat him, he’ll eat you.”

“So are you digging a hole for him to fall into and be caught?”

Mr Pimlott grimaced: “Not him. He’s a deal too ’cute for that. He lives underground, don’t he? So holes is what he knows about just the way I knows about plants and Mrs Bissett knows about other folks’ business. Oh no, you have to be clever to ketch Old Mouldiwarp asleep.”

“Then how will you do it, Mr Pimlott?”

“The only way is, you have to make him ketch himself.” He indicated the excavation. “This is one of his own burrers, see, so he won’t be a-feared of no trap. So I digs out a deep hole inside of it — which is what that there molin’-spade is for — and at the bottom I s’all place a gin with a spring and then cover it over with all leaves and earth. And if I’ve been canny enough, then Old Mouldiwarp’ll come looking for muck-worms and he’ll spring it and get ketched by his leg or mebbe his snout. And then I’ll make him turn tailor and fashion me a new coat.”

For a moment I imagined a captured mole holding a needle and thread in its delicate little paws and stitching away, and I laughed in disbelief. Seeing that I didn’t understand Mr Pimlott touched his waistcoat which I had often noticed because it was so shiny and darkly glossy.

“But that’s horrid!” I whispered in delight. I looked at the moleskin and it seemed strange to me that something so beautiful should come from the damp earth.

“That’s why I aren’t using a trap. I want his coat unsp’iled.”

“How cruel!” I cried and thought of the mole struggling and dying in the darkness. Mr Pimlott laughed shortly. Now I remembered something and exclaimed: “But Bissett said the mouldiwarp isn’t yours to make use of.”

“Oh did she?” Mr Pimlott said, turning away.

“How many do you need for a waistcoat?”

Now, however, he appeared not to be listening as he fastened his box, picked it up, shouldered the long-handled tools, and began to make his way to the top

of the garden. I watched him touch his forehead to my mother and nod briefly at Bissett before he went out through the gate into the lane and turned towards the High-street and his neat little cottage nearby.

Now that I suddenly found myself alone at the bottom of the garden, a daring and wicked thought came to me. I looked to see that Bissett and my mother were not observing me, and made my way through the apple-orchard, where I was truly out of sight, and into the Wilderness that lay beyond it. I passed quite easily through the tall grass, overgrown shrubs, and tangled bushes at the edge, but beyond that were ancient, stocky trees that spread their twisted branches into phantastic shapes as if pleading for more light, and here the darkness began to close about me and the sinister branches seemed to be reaching out to me like the long fingers of huge hands. Although I was only a few yards from the garden with its murmur of bees and rustling of trees in the gentle wind, it was as if I had passed through a door into another world for here there was no sound at all.

Something fluttered against my face, and as I brushed it away, suddenly there was a shape in front of me: a face with sightless eyes like the marble skulls I knew from the monuments on the walls of the village church. The features were worn away — cankered, it occurred to me — and the surface of the stone was like a skin that was deeply pitted. Terrified, I stepped back but to my horror found myself held in a firm grip. I pulled again but to no avail. My heart pounded, and I felt a panic beginning to rise inside me. Desperately I wriggled again and at last came free. As I began to back away I heard a cry that seemed to come from a very long way away. It came again and I recognised the voice of my nurse.

Almost grateful for the summons, I fought my way back through the tangled undergrowth into the bright sunlight of the garden.

“Master Johnnie!” Bissett was calling from out of sight at the top of the garden. “Where are you?”

Was it my imagination or was there a note of fear in her tone? I hastened up the steps and when I gained the upper terrace I found her turned to her right and I followed her gaze.

My mother was standing at the gate with an individual whom I had never seen before. He stood in the lane talking to her with passionate intensity, his eyes fixed on her face and his hands (one holding a stick) gesticulating, while she listened with her eyes cast down, nodding her head occasionally. My first thought was that he might be a pedlar, for they were the only strangers who came to the house and he seemed to be trying to sell my mother something. But then I saw that he was not dressed like one and carried no pack.

In age the stranger was between my mother and Bissett, and although not tall, he had the head of a much larger man. A mass of curly, reddish hair tumbled about his ears from his high-domed head. His animated face on which every passing emotion seemed to register, was dominated by a large beak-like nose. His mouth was wide and thin and his eyes, deep beneath the jutting eye-ridges, were large and very blue. He was wearing trowsers which had once had a pattern of checks and squares but were faded so that the design was barely discernible; a coarse round frock-coat whose green cloth was worn bare in places; and a white stock that, although of fine wool, was now of a yellowish hue. I might not have taken all this in if Bissett had not been watching them so closely, but seeing my mother like that it suddenly came to me that she had a life



of which I knew nothing, and in that moment she seemed herself a stranger to me.

The man broke off when he saw Bissett and me looking at him, and touched his hat ceremoniously to each of us.

“And a very good evenin’ to you, too, mistress, and to the little genel’man. I was jist explainin’ to this young lady,” he addressed himself to Bissett but with a friendly eye included me in his speech, “how it is that I find meself, a stranger passin’ through this country to seek work, havin’ to seek charity of strangers, which is a thing I haven’t never done a-fore.”

He spoke rapidly, and in a manner that was unfamiliar to me, so that I had to strain to catch his meaning. As he talked he glanced backwards and forwards between my mother and my nurse as if trying to judge which of the two it was the more important to win over.

“So will you help a poor honest workin’-man down on his luck,” he said to my mother, “to find a night’s lodgin’ and wittles arter a hard day’s tramp?”

“Be off with you,” Bissett suddenly cried.

In an instant the man’s face darkened and his brows drew together as he turned towards Bissett.

“Get off now,” Bissett called out again, perhaps alarmed by his expression. “Or I’ll go for Mr Pimlott.”

The stranger’s features lightened instantly and he said: “Why, I’d be happy to speak to the genel’man of the house.”

At this Bissett glanced towards my mother who blushed and looked down. Puzzled, the man turned to me: “Where is your father, young genel’man?”

“I don’t have one.”

“Come, young master,” he said, smiling at my mother, “everyone has one.”

“Oh no, I never have had one.”

“Take yourself away, and your impertinence,” Bissett cried.

As if she had not spoken the stranger addressed my mother: “What do you say, Mrs Pimlott? Will you not spare a few pennies?”

“Mr Pimlott’s the gardener, you silly man,” I cried. “Our name’s Mellamphy.”

“Why then, Mrs Mellamphy,” he said. “Will you sarve me?”

“I . . . I don’t believe I have any money with me.”

As my mother spoke she nervously touched the cylindrical silver box which always hung from the chain around her waist on which she kept the household keys, and I noticed the man’s large eyes rest inquisitively on it.

“What,” he said, pointing to it, “not even in there?”

She looked up at him for the first time with an expression of alarm and shook her head vehemently.

“No siller in the house?” he said. “Not even a few coppers?”

Still looking into his face my mother said: “Will you bring me a six-pence from my writing-desk, Bissett?”

“I will not, ma’am,” said my nurse stoutly. “I’ll not leave you and Master Johnnie out of my sight while that rag-a-bond is here.”

“I believe we should help him, nurse. I believe it would be better.”

“Show a little charity, miss’is,” the man said boldly to Bissett.

“Charity’s for them as deserves it, but you’ve a gallows face and I’ll warrant the Law knows summat of you. The only place I’ll go is to fetch the constable and then we s’all see.”

“Why, damn you, you old meddler,” the stranger shouted, his features

hardening suddenly. With an oath he stepped forward, raising his stick and putting his other hand upon the gate as if to open it. My mother screamed and stepped back, while I ran forward to defend my territory.

“Don’t you dare come in here!” I cried. “If you do I’ll kick you so hard you’ll fall over and then I’ll sit on you until Mr Pimlott comes.”

He scowled down at me as my mother and nurse hurried forward to pull me back from the gate, but then as he looked towards them there appeared a smile that frightened me more than his previous grimace: “Why you didn’t think I meant to come in, did you? I amn’t sich a flatt as to bring the Law down upon me like that.”

“I’ll run for the constable now, ma’am, while you take the boy inside,” said Bissett breathlessly.

“Don’t give yourself the trouble,” said the stranger laconically. “I’ll bid you good day, Mrs Mellamphy,” he added and, shrugging his shoulders, turned and walked quickly up the lane.

My mother knelt with her arms around my neck, and hugged me: “You were so brave, Johnnie,” she said, kissing me and laughing and almost sobbing at the same time. “But you mustn’t, you mustn’t.”

“If he’d come in I’d have frightened him away,” I boasted.

Looking over her shoulder and through the mass of golden curls, I watched the stranger walking away with an odd, lolloping stride, his shoulders strangely hunched. Just as he reached the corner of the High-street he turned to look back at us. Even from where I was standing, I could see an expression of such concentrated, black-browed malevolence that it burned itself indelibly into my memory. My mother didn’t see this, but I noticed that Bissett had intercepted that look, and I saw her spit surreptitiously on her right index finger and swiftly draw a cross between her eyes.

“Come, Johnnie,” said my mother. And the three of us, my mother still keeping her arm on my shoulder, made our way through the back-door into the kitchen.

The cool, spacious kitchen which seemed so dark as we passed into it from the sun-lit garden, had originally been the “house-place” of the ancient farm-house which formed the original core of our cottage, as its huge chimney-place and white, scoured and sanded stone-flagged floor testified. This was Mrs Belflower’s domain, and we now found that good-natured body standing over the fire preparing our tea. I broke from my mother’s hold and danced across the floor towards her:

“Mrs Belflower, Mrs Belflower,” I sang out, “a rag-a-bond just tried to get into the garden but I drove him away. I wasn’t frightened at all.”

“Well, just fancy! Isn’t that nice, dear. I only hope it’s given you a good appetite for your tea,” said the imperturbable cook, turning towards us and wiping her large red hands upon her apron. She had a kindly face as plump and pale as one of her own puddings wrapped in muslin, and rather vague blue eyes that didn’t quite meet your gaze.

Disappointed, I tried again: “He was very fierce, and he said he’d roast me alive if he caught me.”

“Lor’ save us,” said Mrs Belflower rather distantly, her eyes straying to the sideboard where the tea-things were waiting.

“Why, shame on you, Master Johnnie!” Bissett exclaimed. “He said no such thing. You know you mustn’t tell stories.”

“But Mrs Belflower tells stories!” I cried.

“I’m sure I hope she does not,” Bissett said gravely.

“But everybody does: Mamma reads me stories and Mrs Belflower tells me them and even Sukey. Everyone does but you,” I added bitterly.

My mother said quickly: “But we don’t say they’re true when they’re not, Johnnie.”

Bissett commented darkly: “The child has a deal too much fancy, that’s what it is.”

“ ’Tis a terrible thing,” Mrs Belflower put in diplomatically, “when dacent folks is harassed and parsecuted in their own houses by such ruffians.”

“It usen’t to happen. I nivver heard on it when I wor a gal,” Bissett agreed. “ ’Tis all them Irishers workin’ on the new ’pike — besides all them that come over for the harvest now. I don’t know why they can’t stay in their own country for they do us no good here but take the bread from the mouths of honest Englishmen.”

“Why mayn’t I see the turnpike?” I cried, reminded by her words of an ancient grievance.

“I don’t believe he was Irish,” said my mother quietly, while Mrs Belflower sympathetically slipped into my hand a small piece of ginger-bread.

“No?” said Bissett. “Well, for sartin he wasn’t a this-country-man by his speech. It weren’t the speech of a Christen man, hardly.”

“He was from London,” my mother said.

“London,” I repeated. I had not heard the word before and the flat, slightly metallic syllables were oddly mysterious.

“Aye,” said Bissett. “That seems like enough for that’s a place where folks aren’t safe in their own houses, by all accounts.”

My mother started and turned pale: “What do you mean?”

Bissett looked at her shrewdly: “Do you not rec’leck that terrible business a few year back, Mrs Mellamphy? It must have been around about the year Master Johnnie was born or a little a-fore that.”

My mother stared at her in dismay.

“Aye,” said Mrs Belflower. “Along the Ratcliffe-highway, you mean, when two famblies was murdered as they slept in their beds.”

“Aye, you’ve hit it. And there was another, too, about that time — or was it earlier? — when a rich old man was murdered by his own son, or somethin’ o’ that natur’,” Bissett put in and my mother turned away. “It was at Charing-cross. Is that near the Ratcliffe-highway?” My mother said nothing and Bissett went on: “So what I say is, ma’am, to be on the safe side, send that gal for the constable and he’ll see that tramper out o’ the parish.”

My mother spoke with her back still turned to us: “I don’t believe that’s necessary, nurse. He’s best left alone.”

“Anyways, she ain’t here,” Mrs Belflower objected. “She’s gone down to ’Ougham to visit her uncle.” (I might add here that the villagers always referred to “going down” to Hougham even though that village was on higher ground — for the stream that passed through Mortsey-wood behind our house ran down from there — as if to visit the village involved a moral lapse.) “The poor old man was took of a fever last night. They heard about it at home just now and sent young Harry round to fetch her down there.”

“What, upped and gone without no by-your-leave?” Bissett exclaimed. “That gal takes a deal too many liberties. When will she be back?”

“She only left a minute ago,” said Mrs Belflower, rather resentfully.

Between her and Bissett there existed a state of permanent though rarely overt hostility. As England and Russia have long struggled for mastery along the border from Constantinople to the North-west Frontier, so these two faced each other from their domains of kitchen and nursery and struggled for the upper hand throughout a range of less clearly defined spheres of influence. Sukey was their Ottoman Empire.

“Why, who give her leave to go, Mrs Belflower?”

“I done, Mrs Bissett.”

“Then I don’t believe it were your place.”

“Nor no more it ain’t yourn to tell me mine.”

My mother turned suddenly and stamped her foot, exclaiming: “Hold your tongues! Both of you!”

“Well I nivver,” said Bissett and we all three looked at her in surprise.

“Bring the tea-things, Mrs Belflower, and come with me, Johnnie,” she said and walked quickly out of the room. I obeyed, leaving Bissett and the cook in a sudden, outraged alliance.

We went from the older half into the spacious hall, in the newer part of the house, from which led the sitting-room and breakfast-room where we took our meals (except, oddly, breakfast which we had in the little parlour). As we entered the breakfast-room I asked: “Tell me about London.”

“Is everyone conspiring to drive me mad?” she cried. Then she turned and hugged me and said: “I’m sorry, Johnnie. It’s not your fault.”

We seated ourselves at the table and she went on: “I used to live there. That’s all there is to know.”

“When? I thought we had always lived here?”

“Oh, it was before you were born.”

“Tell me about before I was born.”

At this moment Mrs Belflower came in and began to set out the tea-things.

“We won’t talk about it now,” my mother said.

“And what did the man mean about my father? I never had a father, did I?”

I noticed Mrs Belflower’s back stiffen over the side-table where she had put the urn. My mother looked at me reproachfully and I felt a stab of pain mingled with a strange pleasure at the realization that my questions were causing her grief.

“I heard someone say once that I was a ‘poor fatherless boy,’” I went on. “So that must be right, mustn’t it?”

“Thank you, Mrs Belflower,” my mother said. “I can do the rest myself.” When she had left the room my mother said to me: “Who said that to you, Johnnie?”

“Oh, someone in the chandler’s shop said it to Bissett. So tell me!”

My mother clasped and unclasped her hands: “When you’re older,” she said at last.

“When? At Christmas?”

“Not this Christmas.”

“Then the one after next?”

“No, darling. Perhaps the one after that.”

Thirty months! It might have been as many years.

Although I tried to persuade her, she would neither bring the date nearer nor answer any more of my questions.

When Mrs Belflower had returned and finished clearing the table, my mother asked her to bring her writing-stand and letter-case from the parlour and we went into the sitting-room — a beautifully light room with a good view of the High-street. Then she unlocked her escritoire and took out the large pocket-book in which she wrote her letters, as was customary in that time before the Penny Post. While she was writing I got out my soldiers and marshalled them on the carpet, but since my mother wouldn't look at what was going on when I asked her to, it wasn't as much fun as usual. Usually I dreaded the moment when Bissett would knock on the door and I would be condemned to bed and sleep, but tonight I was, if not looking forward to it, at least resigned. And there was still the prospect of teasing Bissett.

However, this evening at about the time that my arrest was due, there was a sudden hammering at the street-door. We both started and my mother looked up from the letter she was writing and exclaimed:

“Who can that be at this time?”

We heard Bissett answer the door and a moment later she came into the room, the flow of her indignation in full spate: “’Tis really shameful, ma’am. Those men have left that ladder out there in the airey right under the winder of the parlour as if this was their own yard.”

“Oh yes. They told Mrs Belflower that they had had such difficulty getting it over the railings that they hadn't time to do it tonight and they would come back for it tomorrow. But who was it at the door?”

“The letter-carrier's gal,” Bissett answered indignantly. “That Sally, a saucy-faced little baggage. Coming to the front door bold as brass. Said she was a-feared to go up the lane in the dark, but I told her off for that, you can be sure. Nivver too young to larn your place.”

“And did she bring anything?” my mother enquired.

“Aye, she brung you this, with ten-pence to pay which I give her myself.”

She reached into the pocket that hung by her hussif while my mother took the letter and handed her the money from her escritoire.

“Well,” said my inexorable gaoler, “this young gentleman's for bed, as soon as he has cleared up his play-things.”

Now of course I was determined that I didn't want to go: “Oh, Mamma, can't I have just a little longer?” I begged.

“Well, just a few minutes,” she said absently as she broke the seal.

I smiled triumphantly at my nurse and her face darkened as she strode quickly from the room. At that moment a smaller, sealed missive fell from my mother's letter and landed on the floor near me. I picked it up and as I handed it to her my eyes fell on the superscription, which, as I held it, was upside down. I had only just begun to learn my letters but I knew that our name began with an “M”, and since this was easy to recognise even inverted, I was surprised to see that the name on this smaller epistle began with a different letter — a “C”. I could not think of any explanation for this.

Pretending to be still playing, I watched my mother put down the letter she had read first and quickly tear open the smaller missive. It must have been short for she read it quickly, and frowned and bit her lip. She then placed the two letters inside the silver case and locked it with one of the keys at her waist. She looked up and saw that I was watching her.

“This was my father's,” she said, showing me the case. “He gave it to me on the day ...” She broke off.

“Tell me!” I exclaimed. “When did my father give it to you?”

She looked at me in sudden surprise and I saw that her face was flushed. Then she laughed: “I was talking not of your father but of mine. You see, my father was your grandfather.”

“I think I understand,” I said slowly. “Tell me about him.”

“Now, Johnnie, we’ve just agreed not to talk about any of that until you’re older. But I have some good news to tell you. How would you ...”

At that moment Bissett’s entry interrupted us. Just as she was about to take me into custody, my mother held out the letter-case and said: “Bissett, will you put this in the parlour so that I’ll be sure to see it in the morning, for I must remember to answer it first thing.”

I stood up quickly and snatched it from her: “I’ll do it!” I cried.

“No, Johnnie!” my mother exclaimed but I ran from the room.

Bissett had left a burning candle on the hall-table to see us upstairs and I seized it and went into the parlour. Because the old part of the house was built so low, the parlour looked into an area — a dark little yard between the house and the road — so that although it was cozy enough in the winter when a fire was lighted and the curtains drawn, on summer days it had a mournful air. By the light of the candle I now examined the leather-bound case with its heavy silver clasps which I had never been able to look at before. Engraved upon a silver plate was a design that I recognised because I had often seen it on our cups and plates and on the silver cutlery: a rose with four petals. But here five of these roses were incorporated into a design in which four of them stood at each corner of a square with the fifth in the centre. There was also a line of writing beneath it and I vowed that very soon I would be able to read it. Not daring to delay too long, I laid the case on the sideboard among the breakfast things. When I came back into the sitting-room I found my mother and Bissett waiting for me sternly.

“That was very naughty, Johnnie,” said my mother. “I don’t know what has got into you today. I was going to tell you something nice but now it will have to wait until you deserve to hear it.”

And so, truly like a disgraced prisoner with nothing to say on his own behalf, I was handed over to my guard and led away.

I had always dreaded the journey up the ancient staircase with the treads creaking behind us to my room in the older part of the house, and so even on this occasion, as soon as Bissett and I left the sitting-room I reached out for her hand.

“Get along with you,” she said irritably, pushing my hand away. “If you’re old enough to worrit and fret your poor mamma so, you’re too old to need your nurse in the dark.”

It wasn’t the darkness that terrified me but the mysterious shapes and shadows created by the flickerings of the candle as if it were summoning creatures of the night that scuttled out of sight as you moved towards them, like the huge spiders I saw only too often and which seemed to me to have more legs than could ever be required for any innocent purpose. I had particularly loathed them ever since Bissett had described to me how they fed on living creatures.

“Why,” Bissett scolded, “for all your bold sauciness, I believe you’re affrighted of your own shadder.”

Indignant at this charge, I hurried ahead and in a moment we gained my room which was at the end of a short dark passage that led from the

landing. It was small and narrow with a floor that sloped steeply downwards towards the windows, while the low ceiling was sharply angled, because of the steeply-pitched roof, so that it, too, converged towards the end of the room where the window was. There was little space in the room for furniture, and apart from an ancient black press and a chair, there was only an old chest in which I kept my play-things. A threadbare Turkey-carpet covered the floor beside my bed, and on the walls were two framed prints that my mother had given me: a large coloured engraving of the Battle of Trafalgar — a mass of tattered sails and puffs of smoke — and above it a small mezzotint of my hero, Admiral Nelson.

“Now no more of your nonsense. Hurry and get into bed,” Bissett scolded.

“Where do you think that man is now?” I asked thoughtfully.

Indignantly she replied: “I’m sure I don’t know, but I dare say miles from here, asleep in some ditch.”

“How I should like to sleep in a ditch!”

“Mebbe one day you will,” she said grimly. “And for sartin if you carry on as you have today. But I’ll wager he ain’t the only one abroad now. That gal won’t be home tonight, mark my words. Nor most probably in the morning nayther. Why your mither lets her get away with scamping her work ... ! Well, ’tis not my place to say. But this is what comes of dealing with the ungodly. ’Tis no better than heathen, this parish, and as the Good Book says, evil communications corrupt.”

Now, at last washed, and clad in my night-shirt, I prepared to clamber into bed. This was not easy for it was in a sort of ancient oaken box fitted into a recess by the door and was several feet above the level of the floor.

“I’ll warrant your mamma ’ull not come up tonight when you’ve been so bad,” Bissett said as she tucked my bedclothes in.

I didn’t believe this but naughtily I said: “Then will you tell me a story instead?”

“You know very well I shall not. Stories are lies.”

“But the Bible is full of stories,” I said.

“That’s quite different, and well you know it.”

“How is it different?”

“You ask too many questions. Ask no questions and you’ll be told no lies.”

“Why should anyone lie?” I demanded. “And if you can tell me a lie then you can tell me a story as well since you’ve just said they’re the same thing.”

“You’re a wise child, Master Johnnie,” Bissett said very gravely. “The devil makes use of such wit as yourn. There’s some things as can’t be argyed about. You know they’re true on account of God speaks ’em straight to your heart.”

At that moment I heard my mother’s tread along the passage. I smiled triumphantly at my nurse and as my mother came in Bissett said: “You’re a deal too kind to him, ma’am. If you ask me, he wants a father’s hand.”

My mother started and then said somewhat haughtily: “That will be all, Bissett.”

My nurse moved to the door holding the candle: “Good night, Master Johnnie.”

“Good night, Bissett,” I replied.

With a glance at my mother she added: “Be sure and mind you say your prayers now.”

I nodded and she left the room.

When I was sure she was out of hearing I said : “May I hear a story, Mamma?”

She read me a story every night and I loved the ritual of choosing as much as the story itself. My favourites were the ones that frightened me most — “The History of Jack the Giant-killer”, “The Children in the Wood”, “The Tale of Death and the Lady”, and “Chevy Chase”. Above all I loved *The Arabian Nights* as much for the strange words — Sooltans and Ufreets and Djinns — as for the fabulous world of the stories. There was one tale that had frightened me so much on the only occasion that my mother had read it that although I longed to hear it again, I had never dared to ask her for it.

“No, Johnnie. You’ve been too naughty this evening.”

“Oh please! I’m sorry about the letter-case.”

“It wasn’t just that. Bissett’s right, I’m too indulgent with you. I’ll read you a story but to show you that I really am hurt, I’ll choose it and it shall be that one about a man who spies upon his wife and has a horrible surprise as a punishment for his curiosity, for curiosity is always punished, you know.”

I nodded, not daring to speak, for this was the very story that had frightened me so much.

My mother took down the book from the shelf over my bed and began to read the tale of Syed Naomaun who married a new wife who was very beautiful. But after a time he was struck by the fact that she ate only a grain of rice a day. He saw that she went out of the house almost every evening, and so one night he followed her. She walked out of the town and seemed to be passing the graveyard when he lost sight of her in the shadows of the trees. “So he crept forward and as he came closer,” my mother read on, “he saw that she was seated upon the wall beside a female goul and ...”

I could bear it no longer and, with a scream, I thrust my head under the bedclothes.

“There, there, Johnnie,” said my mother, patting my head through the blankets. “It’s only a story. It didn’t really happen.”

“Didn’t really happen?” I repeated as I emerged from beneath the blankets. “But it says so in the book!”

“You’ll understand when you’re a little older.”

“You always say that,” I protested. “It’s not fair.”

She looked at me intently: “I’m sorry I was a little upset today, Johnnie, but I’ve had some rather bad news. That letter was to say that Uncle Martin is unwell.”

“Is that all?” I asked.

She looked down: “Yes, there’s nothing else to worry about. Now, you will go straight to sleep, won’t you?”

I nodded. She quickly kissed me, picked up the candle and stole from the chamber squeezing the door shut behind her. I strained to follow her light step making its way along the uncarpeted passage and down the stairs until it was out of hearing.

Since it was a still, almost windless night and nothing was passing in the road, the only sound was the gentle rustling of the trees. After some time, from the borders of slumber, my ears caught the faint jingling of bells in the far distance, and then the hollow, echoing rumble of huge iron-hooped wheels labouring over the uneven metal of the road. That, I knew would be the carter whose waggon travelled overnight to Sutton Valancy. It clattered and rumbled Past the house and I traced it into the distance along the road out of the village.



Sleep was reclaiming me when suddenly I became aware of the low murmur of voices very near to the house. My first thought was that Sukey might have returned, but then I realized that they were men's voices. I wondered if I dared to leave my warm safe bed and brave with my bare feet the spiders that might be lurking on the floor. I managed to place my feet on the ground and begin to cross the chamber. I started once at something that moved behind me, but it was only my own shadow crossing the light that came round the edges of the shutters. Because of the thickness of the wall, the window was set in a recess several feet deep and had a window-seat onto which I now clambered. Noiselessly I lifted the bar that secured the shutters and drew them back. The moonlight flooded in and by its aid I opened one of the casements and knelt to look out. I could see nothing that moved except, on the wide High-street before me, the shadow of clouds passing the face of the moon. The railings that separated the house from the carriageway caught my eye as they glinted in the bright moonlight, and then for a moment, as my gaze moved on, I was puzzled by something lying at the bottom of the area on my side of the building, before I recognised it as the ladder left by the men working on the roof.

Raising my head I could just make out the chimneys of the houses opposite above the tops of the trees that lined the other side of the road. Our house stood on the outskirts of the village and the few houses here were set far apart from each other. I could see no lights in any of the other dwellings and it seemed to me that I might be the only person awake in the world. Suddenly a dog barked and the sound was so clear, though it obviously came from far away, that I realized that whoever had been out there must have gone or I would have heard their footsteps.

At that moment I heard noises from within the house and recognised the sound of Bissett coming up to rest. Quickly I hurried back to bed, crept between the sheets and was soon asleep.

### chapter 3

I ran through a door and found myself climbing stairs. Round and round and up and up I went and all the time I could hear the sounds of my pursuer behind me. The staircase seemed to go on forever and as I ran my heart pounded and my legs laboured without seeming to be conveying me at all. I looked back and saw something advancing up the stairs just behind me with a strange smoothness of motion. It was a large, pale face that was hideously pitted as if by the smallpox and whose deep eye-sockets seemed to be staring sightlessly at me. There seemed to be no body supporting it but only a trailing black garment. As it grew closer the figure grew taller and taller so that now it was no longer beneath me but towering above me, its great arms spread out like the wings of a bird or the webs of a huge bat, and I knew that it was about to pounce.

In my sleep I screamed, and then I found myself awake, my heart thumping, my forehead bathed in sweat, and the bedclothes scuffed up around me. Had I really screamed and called out? I seemed to have started no echoes for the room was still and peaceful in the moonlight which streamed through the open shutters. And then, as I looked at the window I saw a head framed within it.